

CB.37.003 RAPPORTAGE VERKENNEND ONDERZOEK ARCHEOLOGIE EN CULTUURHISTORIE DR68 STEYL

Hoogwaterbeschermingsprogramma Noordelijke Maasvallei

Datum: 26-4-2019

Kenmerk (SP): 11546

Versienummer: 1.0-1

Status: 100%

In opdracht van

**waterschap
limburg**

INHOUDSOPGAVE

CB.37.001 Rapportage verkennend onderzoek archeologie en cultuurhistorie DR68 Steyl	1
1. Inleiding.....	3
1.1 Aanleiding en doel	3
1.2 Plangebied.....	3
1.3 Voorgenomen maatregelen	6
1.4 Doelstellingen	7
1.5 Werkwijze	8
1.6 Wettelijk- en beleidskader	8
2 Eerder uitgevoerd onderzoek	10
2.1 Bureaustudie archeologie en cultuurhistorie	10
2.2 Andere relevante onderzoeken	11
3 Archeologie	13
3.1 Inleiding.....	13
3.2 Onderzoeksvragen	14
3.3 Methodiek.....	15
3.4 Resultaten	15
3.5 Conclusie, verwachting en advies	21
4 Cultuurhistorie	24
4.1 Inleiding.....	24
4.2 Onderzoeksvragen	26
4.3 Methodiek.....	26
4.4 Inventarisatie	27
4.5 Waardering	32
4.6 Conclusie en advies.....	35
5 Literatuur en bronnen.....	36
Bijlage 1 Kaarten	37
Bijlage 2 Boorstaten	41

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

In opdracht van het Waterschap Limburg (WL) en in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) werken Arcadis en Witteveen+Bos binnen de projectorganisatie IBM aan de dijkversterkingen in de Noordelijke Maasvallei. In 2017 heeft voor alle projectgebieden binnen HWBP Noordelijke Maasvallei een bureauonderzoek cultuurhistorie en archeologie plaatsgevonden (Van Oosterhout *et. al.*, 2017). Voor het traject Steyl-Maashoek is een apart bureauonderzoek opgesteld (Verhoeven en De Jongh 2018). Als verdieping van het bureauonderzoek en in het kader van de milieueffectrapportage en het integraal ontwerpproces, is een cultuurhistorische inventarisatie en waardering opgesteld.

Voor het aspect cultuurhistorie zijn de relevante identiteitsbepalende cultuurhistorische patronen en elementen beschreven (hoofdstuk 4). Het gaat om de sporen die de mens heeft nagelaten in het landschap, in samenhang met de oorspronkelijke vorm van het landschap. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen historische geografie en historische (steden)bouwkunde, waarvan de elementen zijn geïnventariseerd middels bureauonderzoek en veldinventarisatie. In de erfgoedwaardering is de beleefde, fysieke en inhoudelijk kwaliteit bepaald om aan te kunnen tonen wat behoudenswaardig is en waar kansen liggen voor versterking.

In opdracht van Ingenieursbureau Maasvallei heeft RAAP in december 2018 en januari 2019 een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een inventariserend veldonderzoek (verkennend booronderzoek) uitgevoerd in Steyl (hoofdstuk 3). Voor het traject is een voorkeursalternatief (VKA) gekozen. Om tot een (definitief) ontwerp te komen wordt onder meer archeologie meegenomen in het afwegingskader. Kortom: de exacte aard, omvang en diepte van de ingrepen was tijdens het onderzoek nog niet bekend; de ligging wel. Het uitgangspunt voor het archeologisch onderzoek wordt gevormd door eerder opgestelde bureauonderzoeken (Vanderhoeven & De Jongh, 2016; Van Oosterhout (red.), 2017), waar op basis van de Archeologische Verwachtingskaart Maasdal (AVM; Isarin e.a., 2015a) een verwachting is toegekend aan de plangebieden. In zones waar in het bureauonderzoek een middelhoge of hoge verwachting werd toegekend werd nu een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Zones met een verwachting 'laag – bijzonder' worden onderzocht indien de resultaten uit het boor- of proefsleuvenonderzoek daar aanleiding toe geven. Zones waaraan in het bureauonderzoek een lage verwachting werd toegekend, werden niet onderzocht door middel van een booronderzoek.

1.2 Plangebied

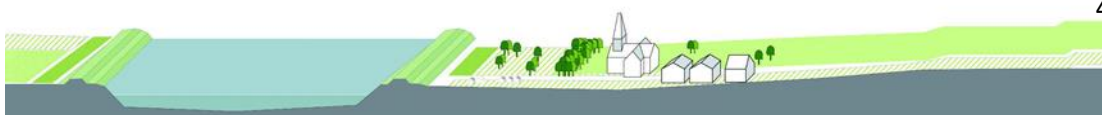
Het plangebied is de ruimtelijke afbakening van het gebied waarbinnen de dijkversterking plaatsvindt (stand van zaken 18 oktober 2018). Voor het plangebied worden conditionerende onderzoeken, waaronder archeologie en cultuurhistorie, uitgevoerd. Het plangebied is gelegen in Steyl, in de gemeente Venlo (Figuur 1). Het ligt voornamelijk in bebouwde omgeving langs de Maashoek. Langs de Maas bevindt zich in het plangebied een bestaande kering die deels permanent is en deels open. De open kering kan met schotten dicht worden gemaakt (Figuur 2). De kering is gebouwd op een hoge steilrand, waardoor het hoogteverschil tussen het voetpad langs de Maas en de daar bovengelige parkeerplaats zo'n 4 meter is. Voor de parkeerplaats, langs de Jochumhof,

bevindt zich een groen terrein met een aantal bomen en gras, en een kunstwerk. Het gehele plangebied valt binnen het beschermde dorpsgezicht van Steyl.

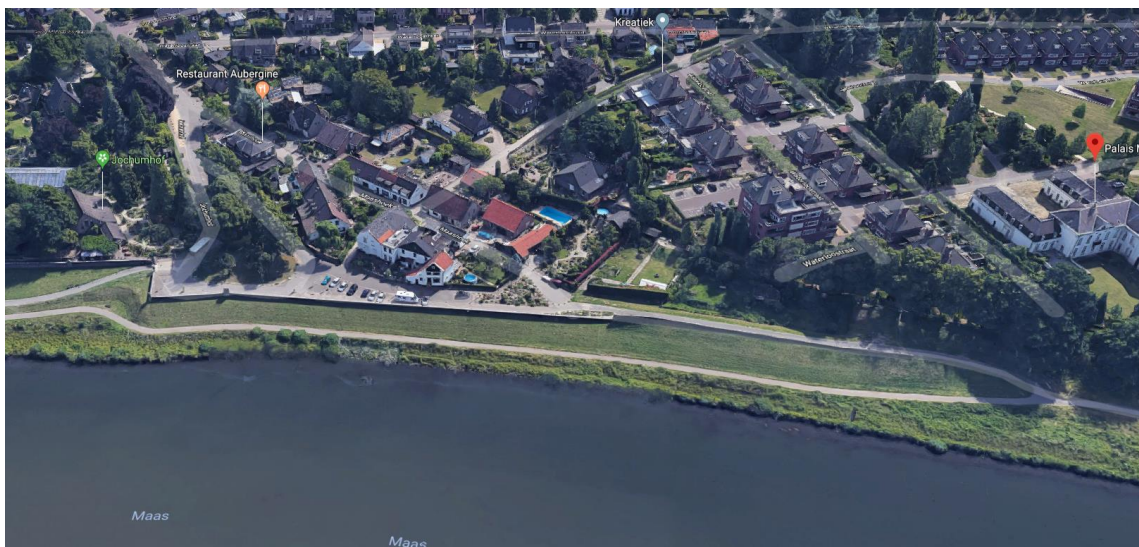

Figuur 1. Het plangebied.

Figuur 2. Foto van het plangebied genomen van de overzijde van de Maas, het demontabele deel van de kering betreft de lager gelegen stenen muur in het midden van de foto. (Foto Koos Mol, 13-12-2018).

Figuur 3. Oblique 3d-weergave van het plangebied (Google Maps).

Figuur 4. Still van een videoopname van Steyl tijdens het hoogwater van 1995 (<https://www.youtube.com/watch?v=qfCI5eKNDW8>).

1.3 Voorgenomen maatregelen

Binnen het plangebied zijn verschillende alternatieven onderzocht voor de dijkversterking, waar een voorkeursalternatief (VKA) uit naar voren is gekomen. Het VKA bestaat uit deelgebied 1 en 2 (Figuur 5).

Figuur 5. Het plangebied met daarop het VKA. Op deze afbeelding is '3d' deelgebied 2 en '1b' is deelgebied 1.

Deelgebied 1

Het voorkeursalternatief in deelgebied 1 bestaat uit het tot circa 70 meter naar het noorden terugleggen van de kering (dijksectie 1). Hierdoor wordt via de kortste route op hoge grond aangesloten en kan de keermuur (dijksectie 2) komen te vervallen als waterkering. Hierdoor komt één perceel met bestemming natuur buitendijks te liggen. De dijk sluit aan op de hoge grond, ter hoogte van het parkeerterrein aan het einde van de Waterloostraat. Het alternatief sluit ter hoogte van het eindpunt van de straat Maashoek aan op alternatief 3D.

Deelgebied 2

Het voorkeursalternatief in deelgebied 2 bestaat uit een zelfsluitende kering, waarbij de drempel met 0,7 meter wordt verhoogd. Deze verhoging wordt gecombineerd met een maaiveldophoging van 0,7 meter, om daarmee de huidige drempelhoogte van 1,1 meter ten opzichte van het plein te behouden (behoud gebruiksfunctionaliteit en menselijke maat plein). De verhouding maaiveld –

kering blijft op deze manier gelijk. De maaiveldophoging is goed inpasbaar, waardoor zicht vanuit het plein en een deel van de woningen aan het plein behouden blijft. Ook blijven de karakteristieke kenmerken van het plein en de woningen in Steyl vanaf de Maas zichtbaar (beschermd dorpsgezicht. Het alternatief volgt de lijn van de huidige kering langs de Maas en de straat Jochumhof. Het alternatief eindigt bij de coupure naast het terras van de Jochumhof (coupure geen onderdeel van de scope van deze dijkversterking).

1.4 Doelstellingen

Archeologie

Het inventariserend veldonderzoek (verkennde fase) heeft als doel de geo(morfo)logische en/of bodemkundige opbouw in kaart te brengen, evenals eventuele bodemverstoringen. Het onderzoek heeft niet tot doel eventuele archeologische vindplaatsen in kaart te brengen. Dit neemt niet weg dat er archeologische resten kunnen worden aangetroffen tijdens het veldwerk. Hiertoe is een aantal onderzoeksvragen geformuleerd:

- Wat is de bodemopbouw van het gebied?
- Hoe is het landschap in het onderzoeksgebied ontstaan?
- Op welke diepte zijn mogelijke archeologische resten te verwachten?
- Zijn er verstoringen aanwezig? Hoe kunnen deze worden verklaard en welke invloed hebben ze gehad op eventueel aanwezige archeologische resten?
- Tot op welke diepte komen de bodemverstoringen voor?
- Wat zijn de gevolgen van de bodemgaafheid voor de archeologische verwachting?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige resten bedreigd door de bodemingrepen?

Cultuurhistorie

Het doel van het cultuurhistorisch verkennend onderzoek is het inventariseren en waarderen van de cultuurhistorische elementen in het plangebied zodat aanbevelingen kunnen worden gedaan met betrekking tot de omgang met cultuurhistorie in de planvorming en uitvoering. De volgende onderzoeksvragen worden gesteld:

- Wat zijn de huidige aanwezige cultuurhistorische elementen en patronen in het plangebied?
- Welke cultuurhistorische elementen zijn kenmerkende, identiteitsbepalende waarden in het plangebied?
- Welke waardevolle cultuurhistorische elementen worden bedreigd door de alternatieven voor het dijktracé?
- Wat is de waarde (waardering) van de aanwezige cultuurhistorische elementen?
- Waar liggen de kansen voor cultuurhistorie binnen het plangebied?

1.5 Werkwijze

Archeologie

Het verkennend booronderzoek bestaat uit het uitvoeren van een verkennend booronderzoek met boringen om de 50 m ter hoogte van geplande dijklichamen en zones met pipingmaatregelen in de advieszones waar op basis van het bureauonderzoek is geadviseerd verkennend booronderzoek uit te voeren. Het verkennend booronderzoek is uitgevoerd door RAAP Archeologisch Adviesbureau. Het verkennend booronderzoek voldoet aan de BRL SIKB 4000 en wordt uitgevoerd conform protocol 4003.

Cultuurhistorie

In het verkennend onderzoek cultuurhistorie is een inventarisatie gemaakt van de historisch geografische en historisch stedenbouwkundige elementen in het plangebied. De geïnventariseerde elementen zijn vervolgens met behulp van een erfgoedwaarderingsmethodiek gewaardeerd op hun beleefde, fysieke en inhoudelijke kwaliteiten. De resultaten van deze waardering zijn samengevat en weergegeven op een erfgoedwaarderingsskaart.

1.6 Wettelijk- en beleidskader

Tabel 1. Beleid en regelgeving.

Beleid of regelgeving	Inhoud & relevantie
Erfgoedwet 2016	Sinds 1 juli 2016 geldt de nieuwe Erfgoedwet. Deze wet harmoniseert wet- en regelgeving omtrent roerend en onroerend erfgoed en vormt één integrale Erfgoedwet voor het beheer en behoud van cultureel erfgoed, waaronder rijksmonumenten, rijkscollecties, archeologische monumenten, stads- en dorpsgezichten en UNESCO Werelderfgoederen. Ook de Monumentenwet 1988 is opgenomen in de Erfgoedwet. Een belangrijke wijziging voor archeologie is dat in de Erfgoedwet de regels voor de archeologische monumentenzorg aan de orde komen, terwijl de omgang met archeologie in de fysieke leefomgeving onderdeel wordt van de Omgevingswet die naar verwachting in 2021 in werking zal treden.
Monumentenwet 1988	Tot de Omgevingswet (gepland voor 1 januari 2021) ingaat, blijven de artikelen uit de Monumentenwet 1988, die niet terugkomen in de Erfgoedwet, onder overgangsrecht van kracht. Het gaat hierbij met name om regelingen omtrent omgevingsvergunningen en bestemmingsplannen.
Provinciaal Omgevingsplan Limburg 2014	Het Provinciaal Omgevingsplan (POL) is de omgevingsvisie waarin centraal staat wat er nodig is om de kwaliteit van de fysieke omgeving te verbeteren in een periode van tien jaar. De ambitie voor cultuurhistorie en landschap is de kenmerkende kwaliteiten en afwisseling van het landschap te behouden en te versterken en daarin de geschiedenis van Limburg samenhangend in de ruimte zichtbaar te houden om daarmee een aantrekkelijk woon-, leef- en vestigingsklimaat te bieden. Cultuurhistorie wordt beschouwd als onderdeel van de identiteit van het landschap en draagt bij aan ruimtelijke kwaliteit. De provincie streeft naar duurzaam gebruik van erfgoed in samenhang met de ruimte.

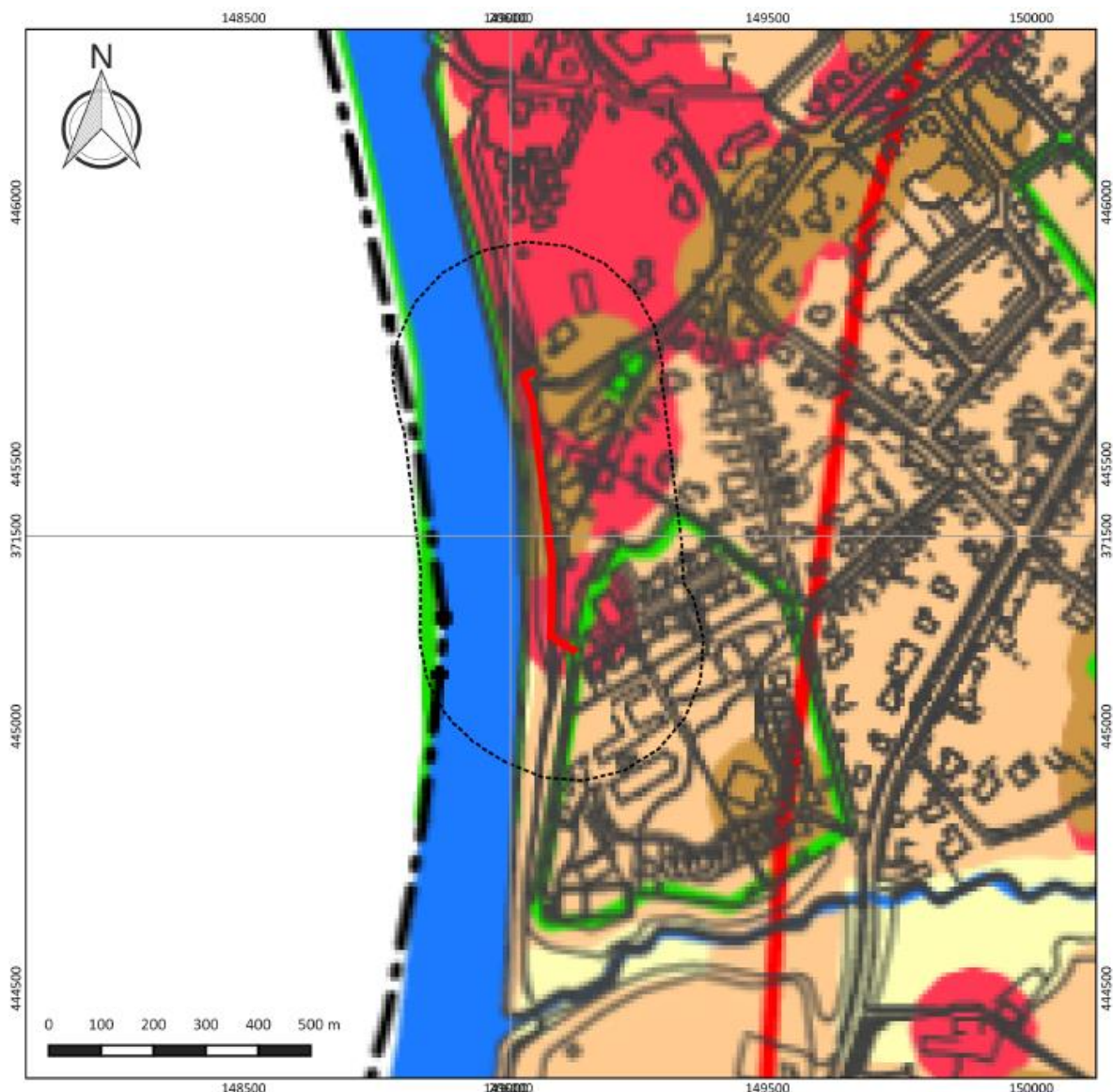
Omgevingsverordening Limburg, 2014	In de Omgevingsverordening Limburg heeft de Provincie regels vastgelegd en worden de kernkwaliteiten van de Bronsgroene landschapszone beschreven. Dit zijn: het groene karakter, het visueel-ruimtelijk karakter, het cultuurhistorisch erfgoed en het reliëf. Het studiegebied ligt in de Bronsgroene landschapszone.
Ruimtelijke Structuurvisie gemeente Venlo 2014	In de ruimtelijke structuurvisie heeft de gemeente haar visie voor het hele gebied.
Erfgoedverordening gemeente Venlo	In 2018 is de nieuwe erfgoedverordening van kracht, die de oude uit 2010 vervangt. In de erfgoedverordening zijn de regels vastgelegd omtrent de aanwijzing en bescherming van gemeentelijke cultuuroederen, gemeentelijke monumenten, rijksmonumenten, gemeentelijke stads- en dorpsgezichten.
Toelichting bij besluit tot aanwijzing van het beschermd dorpsgezicht Steyl gemeente Venlo en gemeente Maasbree (2008)	Conform artikelen 36 en 37 (ex artikel 35) uit de Monumentenwet van 1988 is het beschermde stads- of dorpsgezicht beschermd in een bestemmingsplan. Onderdeel van het beschermd dorpsgezicht is ook een deel aan de overzijde van de Maas, met het oog op de zichtlijnen op het kloosterdorp. In het bestemmingsplan zijn regels opgenomen omtrent de omgang met de gebouwde omgeving binnen de beschermde omgeving, ruimtelijk is dit vastgelegd als zijnde Waarde – Beschermd Dorpsgezicht. Voor bouwen en slopen binnen een beschermd dorpsgezicht is een vergunning nodig.
Bestemmingsplan Kloosterdorp Steyl (2008)	In het bestemmingsplan zijn de regels vastgelegd omtrent de mogelijkheden en beperkingen bij het inrichten van de ruimtelijk omgeving van het kloosterdorp. De kloostergebouwen met bijbehorende parken, tuin(mur)en en de ligging daarvan schept een uniek neogotisch geheel.

2 Eerder uitgevoerd onderzoek

2.1 Bureaustudie archeologie en cultuurhistorie

Op basis van het bureauonderzoek geldt in Steyl een hoge archeologische verwachting. Er worden archeologische resten vanaf het Mesolithicum verwacht, gerelateerd aan bewoning en andere vormen van gebruik van een dergelijke landschappelijke gradiëntzone (Figuur 6). Deze verwachting is vooral gekoppeld aan de landschapsgeschiedenis van het gebied: de terrassenvorming heeft door het herhaaldelijk insnijden van de Maas voor een gevarieerd reliëf gezorgd, dat in meerdere perioden aantrekkelijk was voor bewoning en ander gebruik. Dit komt tot uiting in vondsten van vuursteen en aardewerk/bouwmetaal en meerdere archeologisch relevante bodemlagen die zijn aangetroffen tijdens prospectief onderzoek in de omgeving.

Figuur 6. Het plangebied op de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart van Venlo uit 2015 (Vanderhoeve en De Jongh 2016).

2.2 Andere relevante onderzoeken

Relevant voor het onderzoeksgebied is de *Toelichting bij besluit tot aanwijzing van het beschermd dorps-gezicht Steyl gemeente Venlo en gemeente Maasbree (2008)*, kort genoemd in tabel 1. In deze toelichting wordt uiteengezet wat Steyl zo uniek maakt. De nadere typering van de te beschermen waarden uit de toelichting is hieronder opgenomen.

De aanwezigheid van diverse eind 19e-, begin 20e-eeuwse kloostergebouwen met bijbehorende parken, tuinen en tuinmuren gesitueerd in een besloten gebied, schept een sterk neogotisch geheel, dat naar Nederlandse maatstaven gezien als uniek mag worden omschreven. Vanwege de hoge zeldzaamheidswaarde van een dergelijke samenclustering van religieuze bebouwing en vanwege de rol in de cultuurgeschiedenis, is het kloosterdorp Steyl voorgedragen als beschermd gezicht.

- **Sociaal-historische waarden**

Het kloosterdorp Steyl is van algemeen belang vanwege de betekenis die het heeft voor de wereldomvattende missie en de bijdrage, die de (in 2003 heilig verklaarde) stichter Arnold Janssen hierin heeft geleverd. Het gebied is verder van belang voor de cultuurgeschiedenis, wegens de relatie met de Kulturkampf (1872-1887) en daaruit voortkomende vlucht van religieuzen uit Duitsland.

- **Historisch-ruimtelijke of stedenbouwkundige waarden**

Het kloosterdorp Steyl is van algemeen belang vanwege de bijzondere samenhang van functie, schaal en verschijningsvorm van met name de neogotische kloosterbebouwing, bijzondere tuinaanleg en open ruimten en besloten boomprijken. De landschappelijke gesteldheid van het gebied vormt een herkenbare onderlegger van de wereldlijke (lintstructuur, parochiekerk en veerovergang) en geestelijke nederzittingsstructuur (kloostergebouwen en kloostertuinen) van het gebied, waarbij op het veerplein functioneel en ruimtelijk de ontmoeting tussen beide structuren tot uiting komt.

- **Situationele waarden**

Het kloosterdorp Steyl is van algemeen belang wegens de bijzondere samenhang van historisch-ruimtelijke, structurele en functionele kwaliteiten van bebouwde en onbebouwde ruimten in relatie tot hun landschappelijke omgeving; alsmede wegens de kwaliteit van de bebouwing en hun groepering in relatie met de bijzondere tuinaanleg, wegen en de rivier de Maas, en de ligging ten opzichte van de nabijgelegen spoorlijn Roermond-Venlo en de Duitse landsgrens.

- **Architectuurhistorische waarden**

Het kloosterdorp Steyl is van algemeen belang vanwege de aanwezigheid van een groot aantal kloostergebouwen, die architectuurhistorische waarden bezitten. Diverse kloosterkapellen zijn van belang vanwege de toegepaste neogotische bouwstijl. De kloostertuinen zijn van belang vanwege de late 19e-eeuwse rooms-katholieke parkcultuur en de verwevenheid in de tuin zelf van de functies economie, devotie en recreatie. Een belangrijk aantal kloosters c.q. kloosterkapellen en kloostertuinen is beschermd als rijksmonument.

Daarnaast zijn ook enkele fabrikantenvilla's, gebouwd in de stijl van de art nouveau en gelegen in het kloosterdorp Steyl, beschermd als rijksmonument.

- **Gaafheid/zeldzaamheid**

Het gebied is van algemeen belang, wegens de herkenbaarheid en gaafheid van de historisch-ruimtelijke structuur, bebouwing en functionele opzet als geheel. Voor het overgrote deel heeft het gebied zijn oorspronkelijke functie en daaruit voortkomende karakter. Het kloosterdorp Steyl is van algemeen belang, wegens de unieke verschijningsvorm vanuit cultuurhistorisch met name religieus historisch en architectuurhistorisch en functioneel oogpunt. De aanwezigheid van en samenhang tussen de neogotische kloostergebouwen en de kloostertuinen is op dit schaalniveau voor Nederlandse begrippen zeer uitzonderlijk.

- **Archeologie**

Archeologisch gezien is zeer weinig bekend over Steyl. Gezien het relatief ongestoorde bodemprofiel (de zandrug en beekdalen zijn niet of weinig bebouwd) is het zeker mogelijk dat hier nog archeologie aanwezig is.

3 Archeologie

Door Marc Ruijters (RAAP Archeologisch Adviesbureau, Senior Prospector en Senior KNA archeoloog, zowel veldwerk als rapportage).

3.1 Inleiding

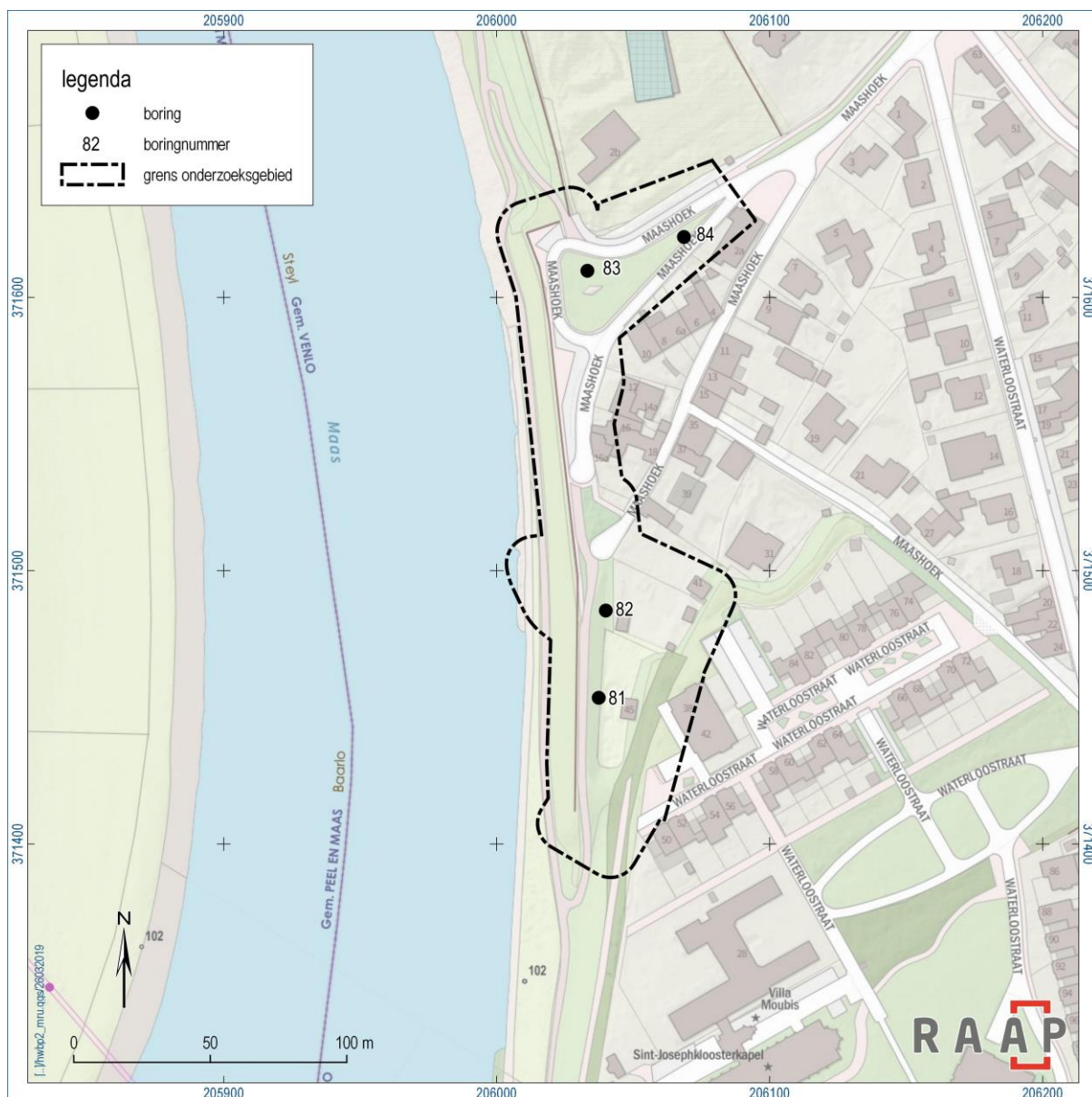
In het onderzoeksgebied van Steyl waren vier boringen gepland (zie Figuur 7 voor de ligging), wat resulteerde in een relatief lage boordichtheid van 3 boringen per hectare. Deze lage boordichtheid wordt veroorzaakt door ruimtegebrek om boringen te zetten: aanwezige verhardingen, kabels en leidingen, kademuur en de dijk hinderden in het zetten van meer boringen in dit onderzoeksgebied. De boringen zijn zo goed mogelijk verspreid gezet. Boringen 83 en 84 stuitten binnen 1 m –mv op een puinlaag, zodat alleen boringen 81 en 82 tot 3,2 m –mv doorgezet konden worden.

Hieronder volgt een toelichting op de methodiek, de kenmerken van de lithogenetische eenheden, en een vertaling van lithogenese naar geomorfogenese. Daarna wordt de bodemkundige ontwikkeling toegelicht en worden eventuele aangetroffen archeologische resten toegelicht. Dit wordt gevolgd door de antwoorden op de onderzoeksvragen, waarna wordt afgesloten met de conclusies, de archeologische verwachting en het advies.

Tabel 2. Administratieve gegevens van het archeologisch onderzoek.

Type onderzoek	Inventariserend veldonderzoek (verkennend booronderzoek)
Opdrachtgever	Ingenieursbureau Maasvallei
Bevoegde overheid	Gemeente Venlo samen met Provincie Limburg en Waterschap Limburg
Plaats	Steyl
Gemeente	Venlo
Provincie	Limburg
Centrumcoördinaten (X/Y)	206030/371525
Toponiem	Maashoek
Oppervlakte plangebied	1,31 hectare
Oppervlakte onderzoeksgebied	1,31 hectare
Onderzoekperiode	December 2018 en januari 2019
Uitvoerder	RAAP Zuid
Projectleider en auteur	M.H.P.M. Ruijters MA
Projectmedewerkers	ir. G.R. Ellenkamp, E. van Veldhuizen MA
RAAP-projectcode	HWBP2
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer	4652798100
Beheer en plaats documentatie	RAAP regio Zuid te Weert

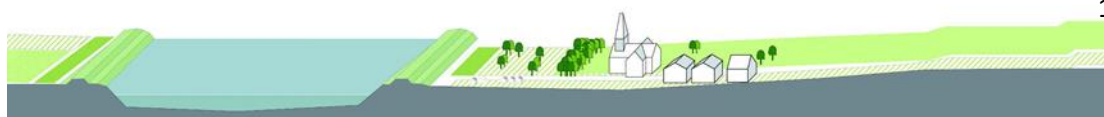

Figuur 7. Boorpuntenkaart van het plangebied Steyl.

3.2 Onderzoeksvragen

1. Wat is de bodemopbouw van het gebied?
2. Hoe is het landschap in het onderzoeksgebied ontstaan?
3. Op welke diepte zijn mogelijke archeologische resten te verwachten?
4. Zijn er verstoringen aanwezig? Hoe kunnen deze worden verklaard en welke invloed hebben ze gehad op eventueel aanwezige archeologische resten?
5. Tot op welke diepte komen de bodemverstoringen voor?
6. Wat zijn de gevolgen van de bodemgaafheid voor de archeologische verwachting?
7. In hoeverre worden eventueel aanwezige resten bedreigd door de bodemingrepen?

3.3 Methodiek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een verkennend booronderzoek conform KNA 4.1. De gevolgde onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van de bureauonderzoeken (Vanderhoeven & De Jongh, 2016; Van Oosterhout (red.), 2017) en is verwoord in een Plan van Aanpak (Goossens & Van Oosterhout, 2018). In Steyl is het veldonderzoek uitgevoerd op 13-12-2018. Het verkennend veldonderzoek had tot doel het verkrijgen van inzicht in de bodemgesteldheid, de mate van bodemverstoring en de diepteligging van het verwachte archeologische niveau in het onderzoeksgebied. Daarmee wordt de gespecificeerde archeologische verwachting getoetst en waar nodig aangepast en kunnen uitspraken worden gedaan over de gaafheid van archeologisch relevante niveaus. Normaliter worden de boringen gezet in een grid van 40 bij 50 m, ten behoeve van de optimale spreiding. De omvang van het plangebied bij Steyl maakt dit echter niet mogelijk, waardoor is gekozen om de boorpunten optimaal te verspreiden gelet op de beperkingen uit de omgeving.

Er is geboord tot maximaal 320 cm -mv met een Edelmanboor (7 cm). De boringen zijn tijdens het veldwerk lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) digitaal beschreven in het boorbeschrijvingssysteem van RAAP (Deborah3) en met behulp van RTK-GPS ingemeten (nauwkeurigheid circa 2 cm), waarbij ook de hoogte ten opzichte van NAP is vastgesteld. De kleurbeschrijving vond aanvullend op de beschrijving conform NEN 5104 plaats aan de hand van het Munsell Soil Color Book. De korrelgrootte van het zand is aan de hand van de zandlineaal bepaald. Daarnaast is met het blote oog ook de sortering van het zand bepaald. In **Fout! V** **erwijzingsbron niet gevonden.** zijn de gedetailleerde beschrijvingen van de boringen te vinden.¹ Bij boringen die binnen 1 m stuiten op droge grond, grind of puinlagen, is daarna nog drie keer een poging gedaan de boring op korte afstand opnieuw te zetten tot grotere diepte. Lukte dit alsnog niet, werd het boren op de betreffende locatie gestaakt. Hoewel het onderzoek een verkennend onderzoek betreft, is het opgeboorde materiaal in het veld door middel van verboddeling en versnijding gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken).

3.4 Resultaten

Lithogenetische eenheden

Te Steyl is lithogenetisch gezien slechts één pakket aangetroffen in de boringen, recente ophogingen/verstoringen buiten beschouwing gelaten. In boringen 81 en 82 is sprake van een afwisseling van zwak tot sterk siltige zandlagen, waarbij het om matig fijn, matig grof of zeer grof zand gaat dat altijd slecht gesorteerd is. De kleuren variëren van geelbruin en donkergeelbruin (10YR5/4 en 10YR4/4) voor lagen die geen of nauwelijks humus bevatten en donkerbruin tot donkergroenbruin (10YR3/3 en 2,5Y3/3) voor lagen die wel humus bevatten. Humeuze lagen komen in het hele pakket voor, alsmede puinbrokjes, houtskool en steenkool, zelfs tot onderin de boringen (3,2 m -mv). Op diepere niveaus in de boringen is regelmatig sprake van een afwisseling van zandlagen. Bij boring 82 was tussen 1,0 en 1,3 m -mv sprake van een puinlaag, waarbij het vermoedelijk ging om relatief jong dakpanpuin (geen Romeins materiaal).

¹ De beschrijvingen zijn allemaal gedaan door M. Ruijters, senior KNA prospector bij RAAP.

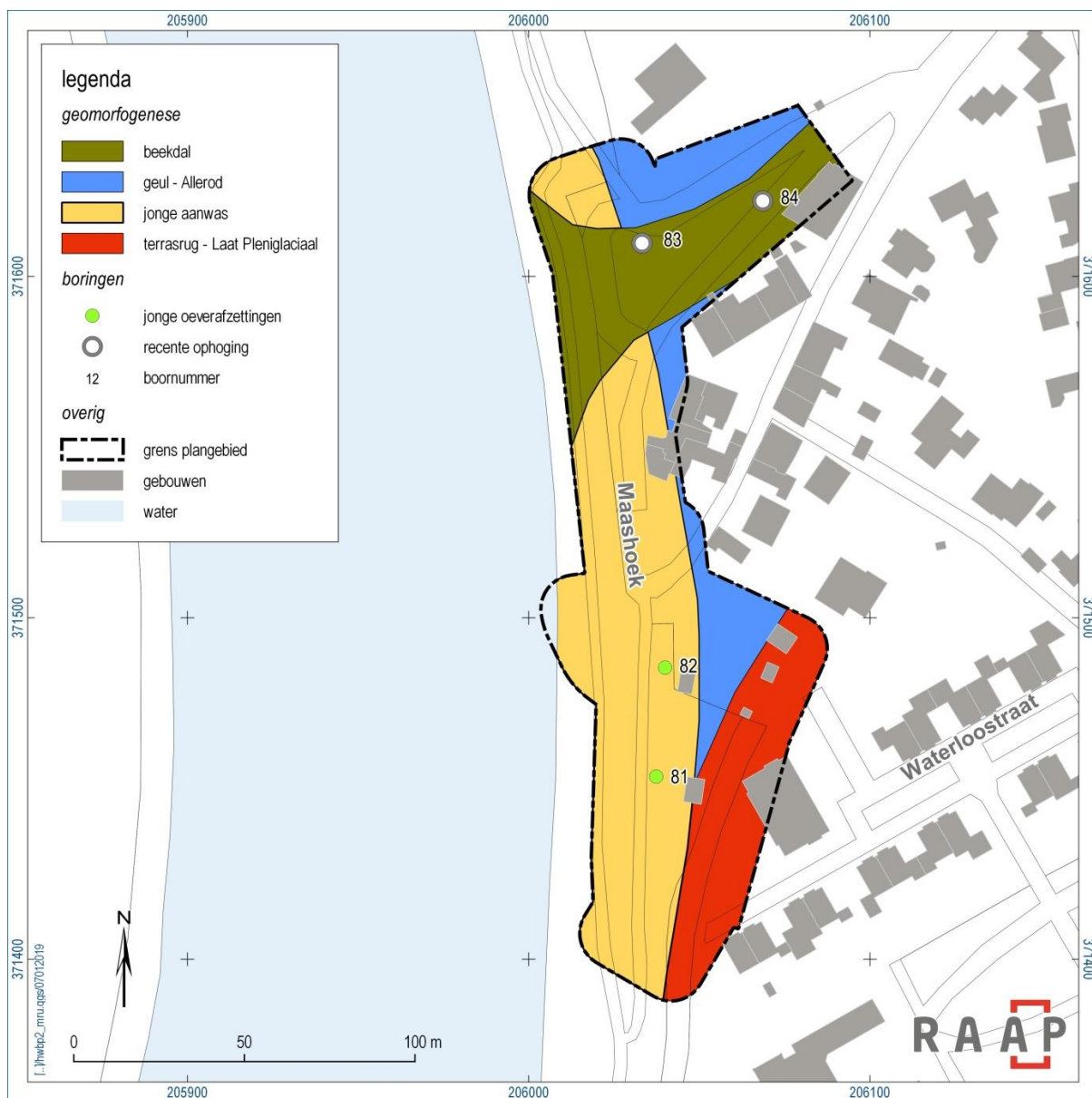

De aangetroffen afzettingen in deze twee boringen maken tot de einddiepte (3,2 m –mv) een relatief jonge indruk, vooral vanwege de valse kleuren (10YR4/4) en het voorkomen van steenkool tot de einddiepte. Hoewel steenkool op beperkte schaal al vanaf de Romeinse tijd gebruikt werd, werd het pas sinds de late middeleeuwen op grote schaal gebruikt en komt het dan ook in de Maasafzettingen voor. Het ligt dan ook voor de hand dat het hele aangetroffen pakket in de late middeleeuwen of nieuwe tijd te plaatsen is. Het is echter onwaarschijnlijk dat het om een dun jong overstromingsdek uit de late middeleeuwen of nieuwe tijd gaat, zoals vastgesteld op het Jonge Dryasterras en de kronkelwaarden in Well-Aijen (Bouma & Müller 2014 en Ruijters & Ellenkamp 2013) en Ooijen-Wanssum (Ruijters e.a., 2017). Dit pakket is in het noordelijke Maasdal (ten noorden van Roermond) op de kronkelwaarden en het Jonge Dryasterras nagenoeg overal als een deken aanwezig. Het jonge overstromingsdek is nooit dikker dan 1 à 1,5 m. Aangezien de jonge afzettingen in Steyl meer dan 3 m dik zijn, valt het pakket niet meer binnen de classificatie jong overstromingsdek. Het aangetroffen pakket kan daarom waarschijnlijk beter als jonge oeverafzettingen geclassificeerd worden (Figuur 8).

Deze laag is dus vermoedelijk vanaf of na de late middeleeuwen ontstaan; oudere resten worden niet verwacht ter hoogte van boringen. Gezien de ligging in de historische kern van Steyl, worden in dit pakket resten van bewoning en economische activiteiten verwacht vanaf de late middeleeuwen.

In de andere twee boringen (83 en 84) werden geen natuurlijke lagen aangetroffen. Deze boringen stuitten beide binnen 1 m -mv op puin, ook herhaalde pogingen in de directe omgeving van de boringen slaagden er niet in door de puinlaag te boren.

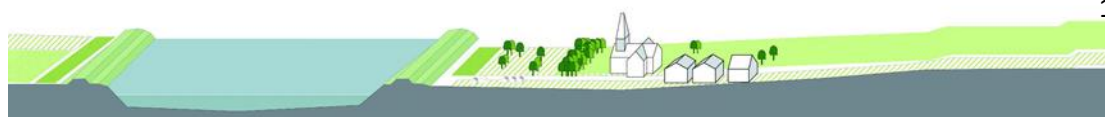

Figuur 8. Boorpuntenkaart en geomorfogenese (M. Ruijters, RAAP).

Lithogenese en geomorfogenese

Het plangebied van Steyl ligt op een terrasniveau dat zowel volgens Van den Berg (1996) als Woolderink en Cohen (2018) in de Allerød geplaatst moet worden. Op de digitale kaart van Woolderink en Cohen (2018) en het AHN2 is te zien dat het uiterste zuidoostelijke deel van Steyl zelfs nog een terrasniveau hoger ligt, op een Laat-Pleniglaciaal terrasniveau (Figuur 9).

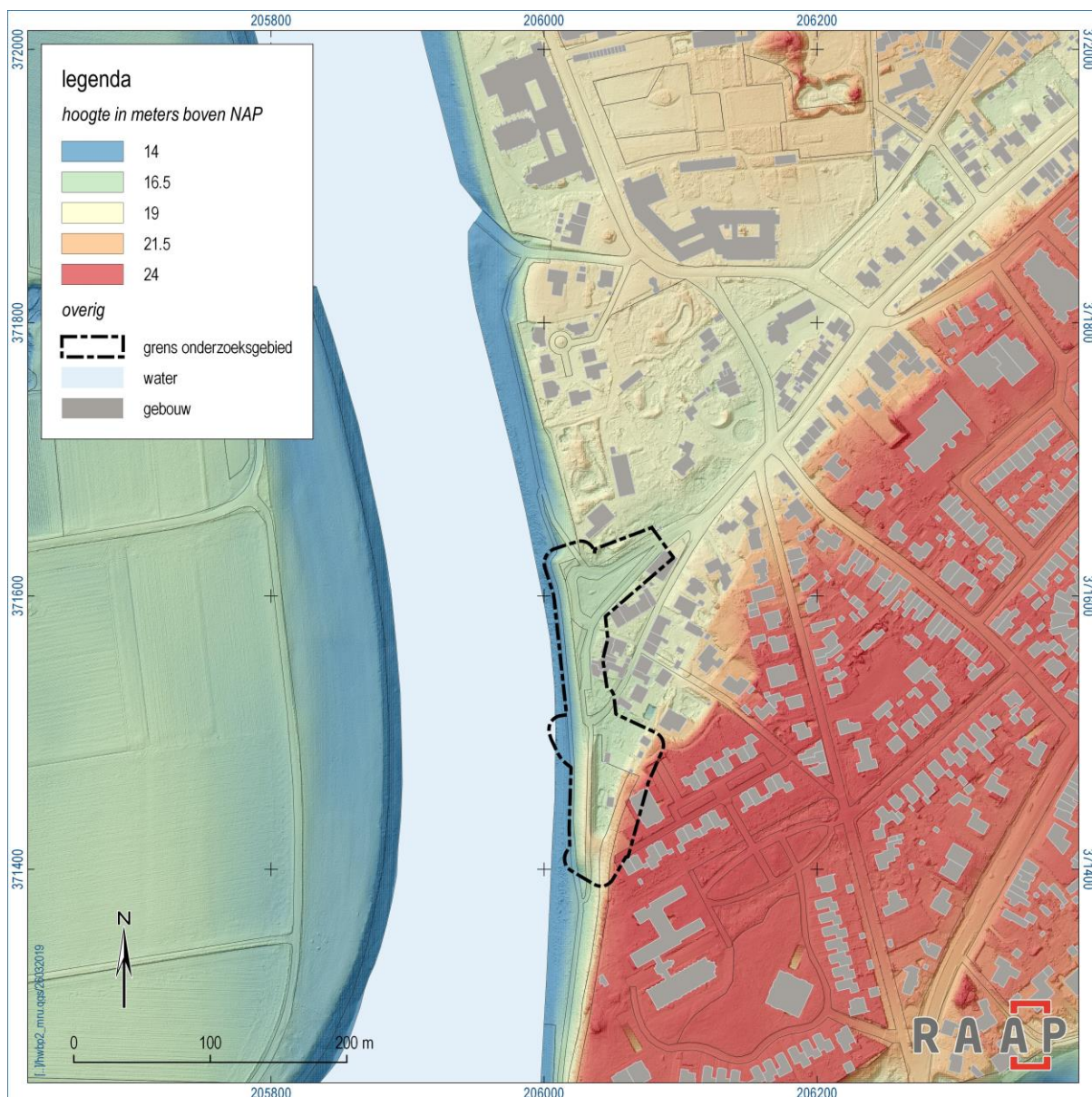
Afzettingen die aan de Allerød kunnen worden toegewezen of nóg ouder zijn, werden niet aangetroffen. De NAP-hoogte van het maaiveld ter hoogte van de boringen ligt rond 16,8 m NAP, als alle recente ophogingen (dijk) ervan worden afgetrokken. Deze hoogte komt overeen met de hogere delen van de holocene kronkelwaard aan de overzijde van de Maas bij Steyl (Baarlo; 16,8 tot 17,1 m NAP, zie Figuur 9), een eerste indicatie dat het om relatief jonge afzettingen zou kunnen gaan. De

Maas heeft zich ter hoogte van Steyl sinds het begin van het Holoceen steeds meer naar het oosten verplaatst, waardoor in feite telkens aan de hoge terrassen waar Steyl op ligt, geknaagd werd. Steyl ligt dus aan de buitenbocht van een Maasmeander, waar je uitsluitend erosie zou verwachten. Toch kan ook in de buitenbochten van de Maas tijdens hoogwater sedimentatie plaatsvinden. Zeker nadat de mens grootschalig ging ingrijpen in de waterhuishouding van de Maas (vanaf de middeleeuwen) door onder andere allerlei erosieremmende maatregelen en bedijking, kon er tijdens hoogwater sedimentatie in de buitenbochten plaatsvinden. In het onderzoeksgebied van Steyl lijkt dus sprake van zogenaamde jonge oeverafzettingen: Dat deze jonge afzettingen zich in het hele onderzoeksgebied uitstrekken is echter onwaarschijnlijk. Zeker enkele tientallen meters naar het oosten toe zullen oude afzettingen dicht aan het maaiveld liggen.

Op basis van de boringen en een gedetailleerde analyse van de hoogtekartaal (www.ahn.nl), is de geomorfogenese van het onderzoeksgebied van Steyl goed te duiden (Figuur 8 en Figuur 9). Op basis van de boringen lijkt een westelijke strook van het onderzoeksgebied uit zogenaamde jonge oeverafzettingen te bestaan. Naar het oosten toe, maar onbekend waar precies, moeten deze afzettingen over gaan in een (rest)geul die in de Allerød geplaatst moeten worden, gezien de ligging op dit terras. Op historische kaarten van het gebied staat in deze restgeul een beek aangegeven. Het betreft de Steyler- of Kruizerbeek. Deels moet de restgeul daardoor ook als beekdal gezien worden. De beek mondde in het plangebied in de Maas uit. Daarbij moest wel nog een hoogteverschil van circa 5 m overbrugd worden tussen het maaiveld in het plangebied en de Maas, wat erop zou kunnen duiden dat het gebied ter hoogte van de beek tegenwoordig flink opgehoogd is. Volgens de heer T. Ernst van de gemeente Venlo heeft de ophoging vermoedelijk begin jaren 1920 plaatsgevonden, toen in het uiterste noorden van het plangebied een loskade werd aangelegd. Om het mogelijk te maken de goederen vanaf de Maas 5 m naar boven toe te krijgen moest een talud aangelegd worden, dat het beekdal opvulde. Op historische kaarten van vóór 1920 is dan ook nog te zien hoe ter hoogte van de beek steilranden het binnenland inlopen. Op kaarten uit de jaren 1930 zijn deze steilranden vervolgens verdwenen. De aanname dat hier sprake was van een beekdal wordt dus door historische kaarten gestaafd. Het uiterste zuidoosten van het onderzoeksgebied ligt vervolgens nog op een terrasrug uit het Pleniglaciaal.

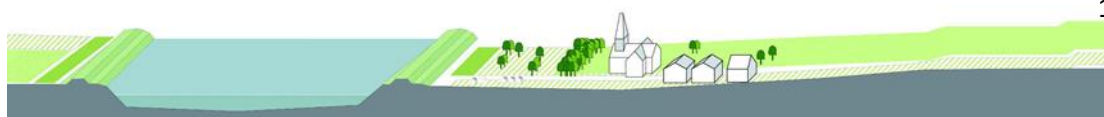
Figuur 9. Onderzoeksgebied Steyl op het AHN. Bron: <http://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>.

Bodemkunde

Kenmerkend voor de aangetroffen afzettingen is de afwezigheid van duidelijke bodemvorming, anders dan lichte humusophoping in het pakket. Vanwege het zavelige karakter van het sediment (matig tot sterk siltig zand), kan de bodem ter hoogte van de boringen het beste als een ooivaaggrond omschreven worden.

Het wordt verwacht dat de bodem in het noordelijke deel van het plangebied plaatselijk verstoord is als gevolg van rioleringen die in de 20e eeuw zijn aangelegd. De mate van verstoring is niet duidelijk: immers staat het ook vast dat een groot deel van het gebied in de jaren 1920 opgehoogd moet zijn.

Archeologische resten

In het plangebied van Steyl zijn geen archeologische resten verzameld. In boring 82 is op een diepte tussen 1,0 en 1,3 m -mv sprake van een puinlaag, waarbij het waarschijnlijk om puin uit de nieuwe tijd gaat. Gezien de ligging in de historische kern is dit niet verwonderlijk. Wat de puinlaag voorstelt is uit de boring natuurlijk niet duidelijk geworden. Het kan gaan om een verharding met puin, een kuil waarin puin gedumpt is etc.

Beantwoording onderzoeksvragen

- Wat is de bodemopbouw van het gebied?

In het onderzoeksgebied van Steyl zijn in twee boringen jonge afzettingen aangetroffen, die als jonge oeverafzettingen in de buitenbocht van de Maasmeander gezien moeten worden. Twee andere boringen stuitten vrij snel op puin, waardoor de bodemopbouw hier onbekend is. Op basis van het AHN2 lijkt het onwaarschijnlijk dat deze jonge afzettingen veel verder naar het oosten toe doorlopen. In de oostelijke helft van het onderzoeksgebied zullen oude afzettingen nabij het oppervlak liggen.

- Hoe is het landschap in het onderzoeksgebied ontstaan?

Uit de twee boringen blijkt dat langs de Maas sprake is van een zone met een jonge oeverafzettingen uit de late middeleeuwen of nieuwe tijd. Verder is de verwachting dat het oostelijke deel en het uiterste noorden van het onderzoeksgebied in een (rest)geul uit de Allerød ligt, die wederom aan de voet van een ouder Laat Pleniglaciaal terras ligt. Hierin stroomde volgens historische kaarten een beekje, waardoor beekafzettingen in het noordelijke tot centrale deel van het plangebied te verwachten zijn. In het zuidoosten is sprake van een terrasrug uit het Laat Pleniglaciaal.

- Op welke diepte zijn mogelijke archeologische resten te verwachten?

Archeologische resten worden verwacht onder recent verstoorde en opgehoogde lagen. Het gaat vermoedelijk met name om resten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd, die waar de bodem niet is opgehoogd/verstoord al relatief ondiep kunnen voorkomen. Bij de jonge oeverafzettingen en ook in het beekdal kunnen ze tot meer dan drie meter diepte voor komen. In het zuidoostelijke deel liggen archeologische resten (ook oudere resten) vermoedelijk vrijwel direct aan het maaiveld.

- Zijn er verstoringen aanwezig? Hoe kunnen deze worden verklaard en welke invloed hebben ze gehad op eventueel aanwezige archeologische resten?

Verstoringen zijn niet met zekerheid aangetroffen, maar worden wel verwacht. In het noordelijke deel van het plangebied liggen namelijk enkele rioleringen. Welke invloed deze op archeologische resten hebben gehad is niet duidelijk. Hier lag voorheen namelijk een beekdal. Waar nu riolering ligt, is het gebied met name opgehoogd (in plaats van verstoord) om de voormalige beek te dempen.

- Tot op welke diepte komen de bodemverstoringen voor?

De diepte van de rioleringen en of deze tot in een potentieel archeologisch niveau reiken, is niet duidelijk.

- Wat zijn de gevolgen van de bodemgaafheid voor de archeologische verwachting?

Niet zozeer de bodemgaafheid heeft gevolgen voor de archeologische verwachting, met name de bodemgesteldheid is bepalend voor de archeologische verwachting. In de relatief jonge afzettingen langs de westzijde worden geen oudere resten dan late middeleeuwen verwacht. In de oostelijke helft kunnen misschien wel oudere resten voor komen. In het noordelijke deel van het plangebied kunnen verstoringen aanwezig zijn als gevolg van de riolering, maar het gebied kan vanwege de ligging in een beekdal ook flink opgehoogd zijn, waardoor archeologische resten nog intact zijn.

- In hoeverre worden eventueel aanwezige resten bedreigd door de bodemingrepen?

Bodemingrepen kunnen een bedreiging vormen voor de verwachte archeologische resten.

3.5 Conclusie, verwachting en advies

Het blijkt dat in de westelijke helft van deelgebied Steyl sprake is van jonge oeverafzettingen. Het noordelijke en oostelijke deel en het meest noordelijke deel van het gebied ligt in een (rest)geul die in de Allerød geplaatst moet worden. Op historische kaarten is hier in het noordelijke tot centrale deel een beekje te zien, dus het is mogelijk dat in dit deel ook nog hier sprake is van beekafzettingen. De zuidoostelijke hoek ligt op een terrasrug uit het Laat Pleniglaciaal. In de westelijke zone (jonge oeverafzettingen) zouden resten van bewoning uit de late middeleeuwen of nieuwe tijd kunnen voor komen, gezien de ligging in de historische kern van Steyl. Verder moet vooral gedacht worden aan resten van economische en watergebonden activiteiten. Het kan gaan om versteviging van de oever tegen de steeds verder naar het oosten oprukkende Maas (kademuren of loskades) of afvallagen uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd van nabijgelegen historische bebouwing. Hier is vastgesteld dat sprake is van relatief jonge afzettingen en daardoor minder “aanvullende criteria” gelden (Figuur 10), wat in een wat lagere verwachting resulteert. In deze zone worden immers geen oudere resten van bewoning of begraving verwacht.²

In het noorden van het plangebied heeft een beekje gelopen, waarvan het dal vermoedelijk in de jaren 1920 opgehoogd is. Het hoogteverschil tussen het huidige maaiveld en het water van de Maas bedraagt nabij de monding van beek maar liefst 5 m. Hier zouden op diepere niveaus resten kunnen voorkomen van watergebonden activiteiten. Naast oeververstevigingen en afvallagen/dumps uit de middeleeuwen en nieuwe tijd mogen uit oudere perioden rituele deposities verwacht worden. Het betreft namelijk een samenvloeiing van de Maas en de beek. Op dergelijke plekken is de dichtheid aan rituele deposities doorgaans wat hoger dan in andere landschapsdelen (o.a. Roymans, 2005). Hier geldt een basisverwachting voor economische, rituele en watergebonden activiteiten (Figuur 10).

Buiten het beekdal en de jonge oeverafzettingen kunnen resten van bewoning, begraving, economische en rituele activiteiten uit alle perioden aanwezig zijn. Ondanks dat een deel van het gebied nog in een Allerødgeul ligt, is dit wel zeer goed ontwaterd, waardoor het in principe ook geschikt was voor bewoning of begraving (Figuur 10).

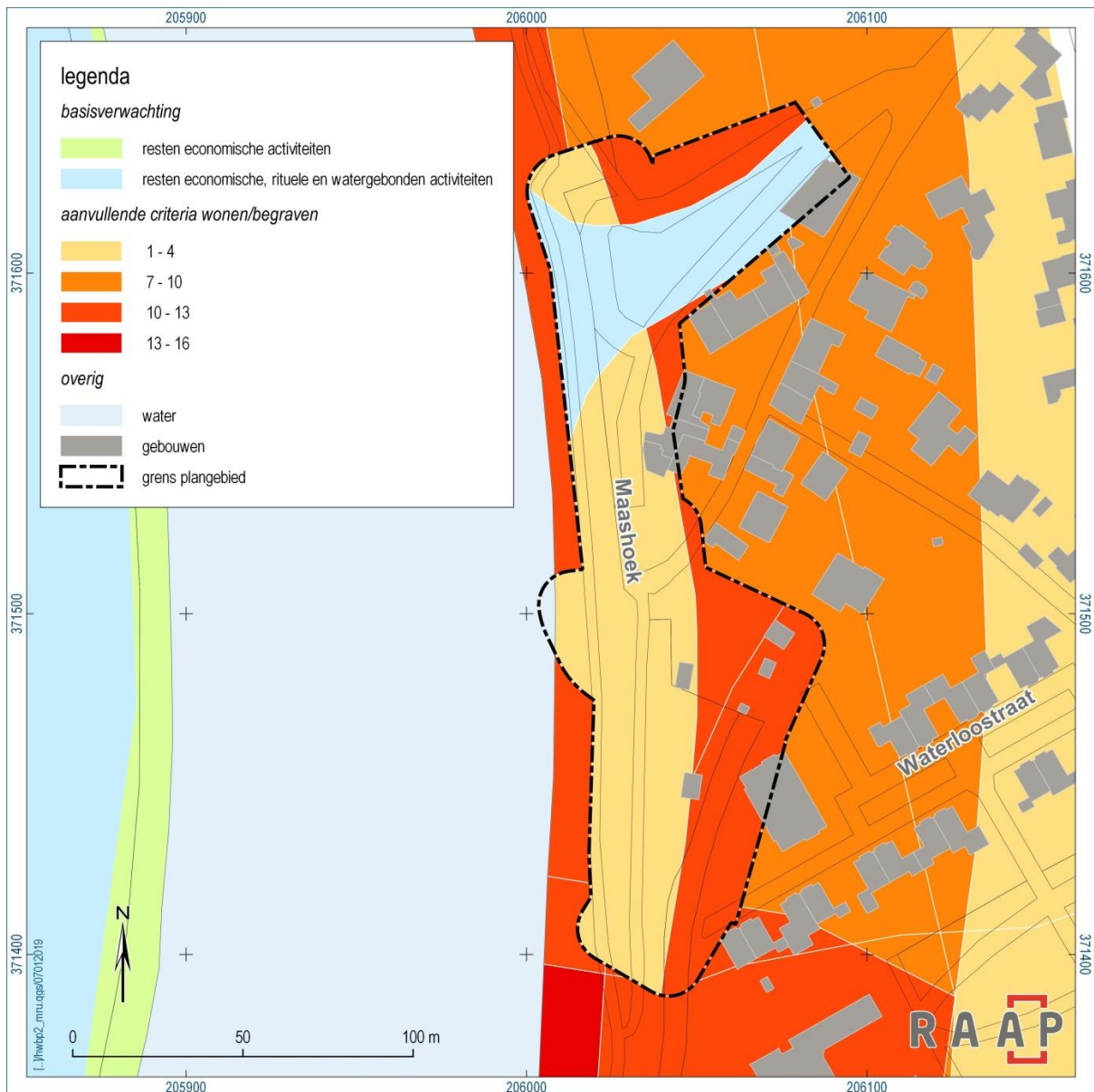
Een proefsleuvenonderzoek in het gebied is praktisch onuitvoerbaar vanwege de aanwezige verhardingen, bebouwing en de dijk in het zuidelijke deel van het gebied³. Een

² Voor de aangepaste verwachtingskaart (Figuur 10) zijn exact dezelfde wegingscriteria gebruikt als voor het opstellen van de AVM.

³ De bebouwing in het gebied zal behouden blijven. Zie hiervoor ook de kaart van het VKA (hoofdstuk 1).

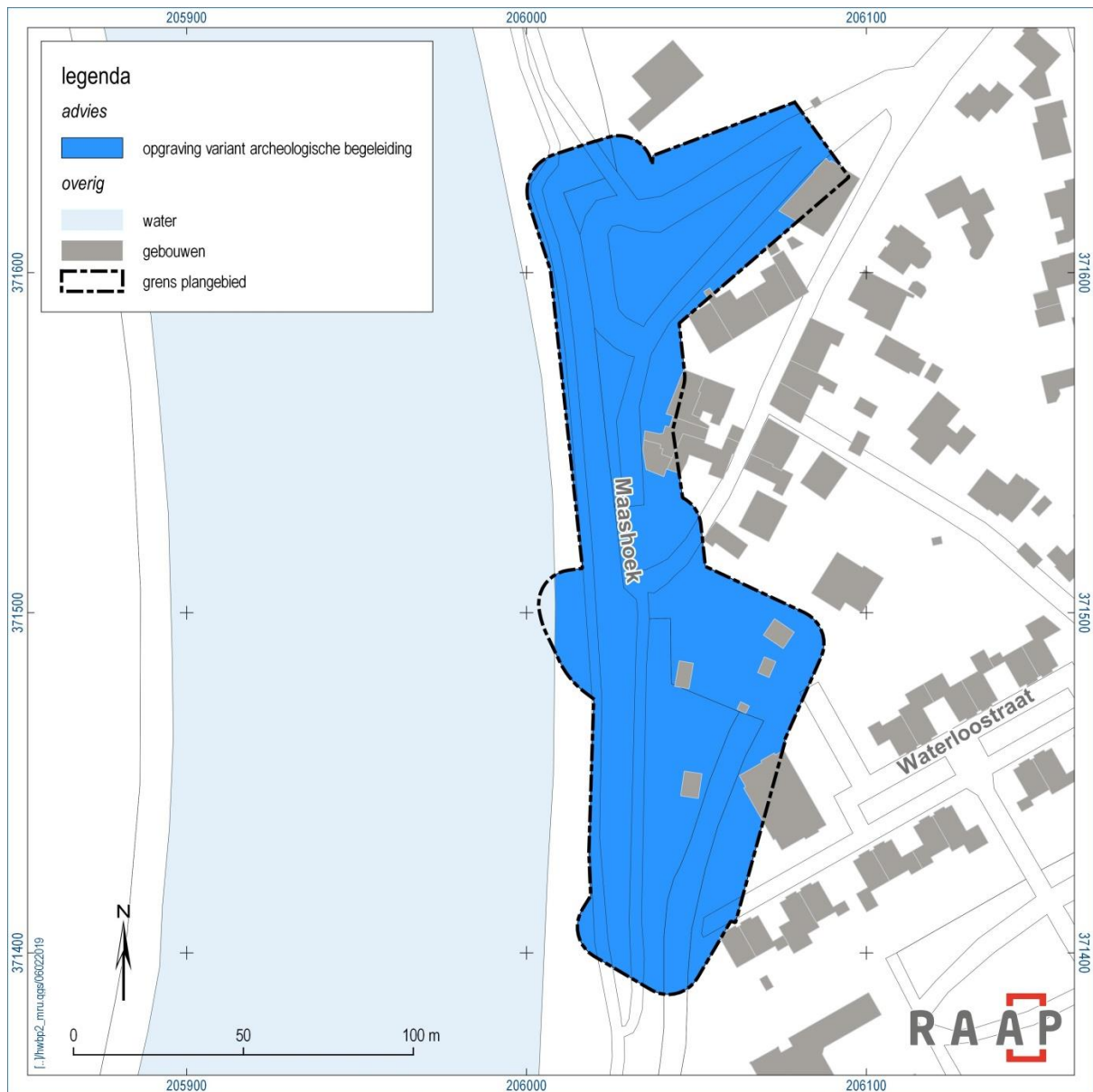

proefsleuvenonderzoek is tevens niet zinvol gezien aard van een deel de verwachte archeologische resten (watergebonden, economische en rituele activiteiten), aangezien dergelijke resten vaak uit puntlocaties bestaan die met een proefsleuvenonderzoek nauwelijks zijn op te sporen. Alleen de bewoningsresten zouden met een proefsleuvenonderzoek zijn op te sporen. Het wordt dan ook aanbevolen een opgraving variant archeologische begeleiding uit te voeren in het onderzoeksgebied van Steyl. Ondanks dat het noordelijke gebied aanzienlijk recent is opgehoogd, kan op basis van het booronderzoek (en historische kaarten) niet aangegeven worden welk deel is opgehoogd en eventueel tot een bepaalde diepte vrijgegeven zou kunnen worden.

Figuur 10. Archeologische verwachting van onderzoeksgebied Steyl. Buiten de grenzen van het plangebied is de originele Archeologische Verwachting Maasdalen gebruikt (Isarin e.a., 2015b), binnen het plangebied is deze gespecificeerd naar aanleiding van de resultaten van het van het onderzoek (M. Ruijters, RAAP).

Figuur 11. Advieskaart plangebied Steyl (RAAP).

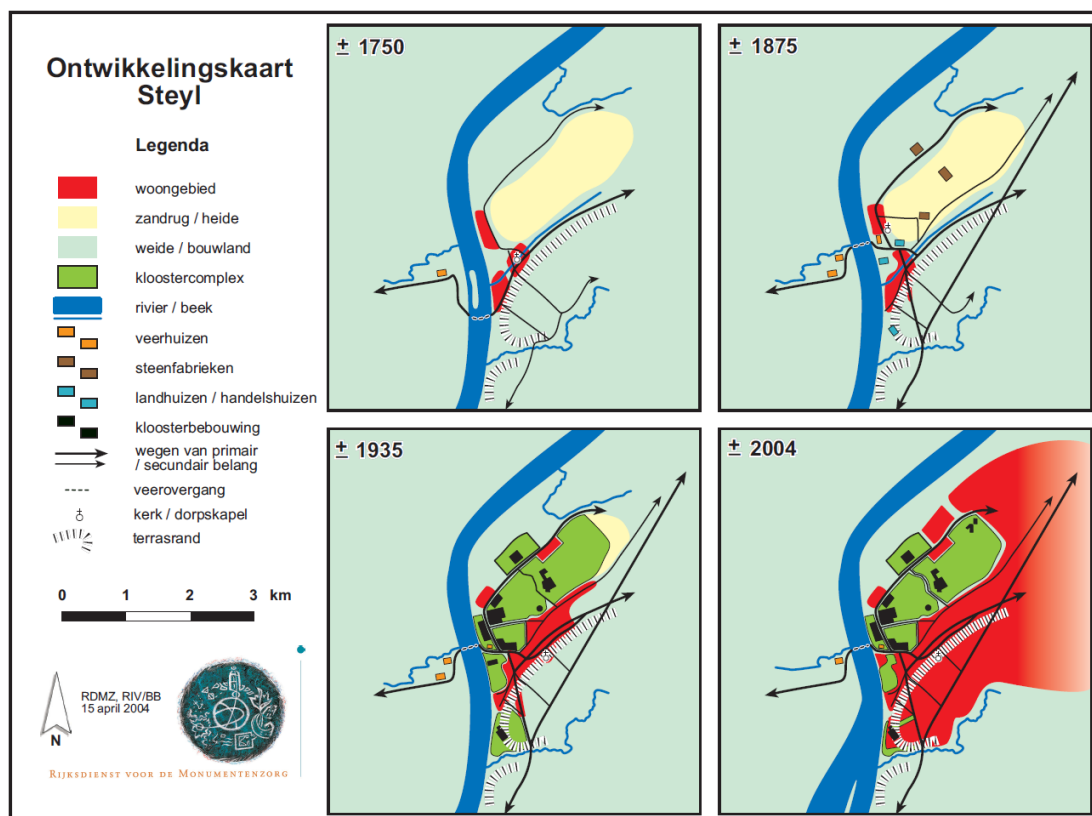

4 Cultuurhistorie

4.1 Inleiding

Het huidige dorp Steyl is van oorsprong een kleine nederzetting, dat bestond uit een groepje huizen, een kapel bij een aanlegsteiger en een veerovergang (of een doorwaadbare plaats). De Maas maakt ter hoogte van Steyl een flauwe bocht, waardoor de stroomsnelheid van de rivier afneemt. Een perfecte locatie voor een veerpont en aanlegplaats voor schepen. De structuur van het dorp volgt vanuit Tegelen de hoogtelijnen van het terras langs de Maas, en langs de loop van de voormalige Steylerbeek, ter plaatse van de (huidige en voormalige) veerovergang (Maashoek). Over het ontstaan van het toponiem Steyl bestaat onduidelijkheid. Mogelijk is de naam afgeleid van 'aen gen Steyl' wat betekent 'aan het veer', maar dit is niet zeker. Reeds in de 14de eeuw is melding gemaakt van een veer op de Maas. In de late middeleeuwen groeide Steyl uit tot belangrijke overslagplaats voor mergel. In 1875 vestigde Arnold Janssen zich in Steyl en stichtte het missieseminarie St. Michael en de SVD, het Gezelschap van het Goddelijk Woord voor paters en broeders, beter bekend als de Missionarissen van Steyl. Vanaf dit moment zou de kloosterorde zich snel uitbreiden en is een nieuw complex met missiehuis en basiliek bijgebouwd. In een betrekkelijk kort tijdsbestek van nog geen vijftig jaar had de oude kern van Steyl een omvangrijke gedaantewisseling en groei ondergaan (Figuur 12 en Figuur 13). De oude handelshuizen, landbouwgronden en de zandgronden van de stuifzandheuvel waren indrukwekkende kloosterenclaves geworden. De botanische tuin, de Jochum-Hof, is in 1971 overgenomen door een stichting. Binnen de ommuring zijn een rotstuin, rozenhof, heemtuin, een kas, het 'Paterspark' en een kruidentuin te vinden. Onderdeel van de botanische tuin is een voormalige wagenschuur uit de 18de eeuw, dat een voormalig onderdeel van het landhuis van de familie De Rijk is. De wagenschuur is door de paters SVD diverse malen aangepast om als werkplaats te functioneren (Rijksdienst voor de Monumentenzorg, 2004). Vanwege de vele overstromingen die het dorp geteisterd hebben, is men aan het einde van de 20ste eeuw overgegaan tot de aanleg van een kade ter bescherming tegen hoogwater. Langzaam zijn enkele tekenen van een heroriëntatie van het dorp naar het water te ontdekken. De verandering van het naar binnen gekeerde karakter naar een front c.q. boulevard aan het water heeft als gevolg dat de historische structuur 'verwatert'.

Figuur 12. Ontwikkelingskaart Steyl (Rijksdienst voor de Monumentenzorg, 2004).

Figuur 13. Karakteristieke woning aan de Maashoek in het plangebied (Foto: Wikiwand).

4.2 Onderzoeksvragen

- Wat zijn de huidige aanwezige cultuurhistorische elementen en patronen in het plangebied?
- Welke cultuurhistorische elementen zijn kenmerkende, identiteitsbepalende waarden in het plangebied?
- Welke waardevolle cultuurhistorische elementen worden bedreigd door het VKA voor het dijktracé?
- Waar liggen de kansen voor cultuurhistorie binnen het plangebied?
- Wat is de waarde (waardering) van de aanwezige cultuurhistorische elementen?

4.3 Methodiek

In de inventarisatie wordt gekeken naar historische geografische en historisch stedenbouwkundige elementen in het plangebied:

- Historische geografie: Cultuurhistorische punten, lijnen en vlakken, zoals cultuurhistorische landschappen, historische paden, sloten, dijken, beplantingen etc. als ook historische zichtlijnen en historische wegen-, verkavelings- en beplantingspatronen etc.
- Historische (steden)bouwkunde: Beschermde stads- en dorpsgezichten, Rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en waardevolle bouwkundige objecten (molens, boerderijen, sluizen, etc.) en ensembles (erven, dorpen, linten, landgoederen, etc.).

De waarderingsmethodiek wordt gebaseerd op de handreiking voor de beoordeling van cultureel erfgoed in m.e.r. en MKBA (RCE en Projectbureau Belvédère, 2008). In de erfgoedwaardering gaan we uit van een aantal kwaliteiten van erfgoed, namelijk beleefde kwaliteit (valt er iets aan te beleven?), fysieke kwaliteit (verkeert het in goede staat?) en inhoudelijke kwaliteit (hoeveel vertelt het iets over het verleden?). De mate van aan- of afwezigheid van deze kwaliteiten wordt bepaald aan de hand van de volgende criteria (zie Tabel 3)

Aan elk van de 9 criteria wordt een score op de schaal 1 tot 3 toegekend. De waardering per kwaliteit wordt bepaald aan de hand van het gemiddelde waarde van de toegekende criteria. Hierdoor wordt evenveel waarde toegekend aan de verschillende kwaliteiten. De gemiddelde scores zeggen iets over welke kwaliteiten het element wel en niet bezit en waar kansen liggen voor benutting, versterking of verbetering.

Tabel 3 Erfgoedwaardering

Kwaliteit	Criterium	Beschrijving
1. Beleefde kwaliteit <i>Valt er iets aan te beleven?</i>	Zichtbaarheid	Herkenbaarheid, zichtbaarheid of diversiteit aan elementen en patronen. De openheid en dichtheid van het landschap in verhouding tot de historische situatie. Zichtrelaties tussen elementen en de zichtbare samenhang tussen de onderdelen binnen het element. Mate van esthetiek en monumentaalheid.
	Herinnerbaarheid	Ouderdom, symboliek en verbondenheid met historische gebeurtenissen, lokale geschiedenissen, verhalen of met prominente gebruikers, bewoners, ontwerpers, opdrachtgevers, etc. Tevens valt onder herinnerbaarheid de mate waarin een element een uitdrukking is van een bijzondere innovatiewaarde die in verband staat met een historische gebeurtenis.
	Gebruikswaarde	Mate waarin het element nog een functie vervult in de huidige maatschappij, vanuit recreatief, toeristisch, sociaal of economisch oogpunt. Bijvoorbeeld associatie met bijzondere beleving, toeristische trekpleister, etc.
2. Fysieke kwaliteit <i>Verkeert het in goede staat?</i>	Gaafheid	Mate waarin het element authentiek, intact of compleet is. Als het object nog zijn oorspronkelijke functie heeft, de ensemblewaarden niet verstoord zijn of de omgeving vanuit structureel en visueel oogpunt gaaf is (herkenbaarheid), draagt dat bij aan een positieve waardering.
	Conservering	Fysieke bouw of bouwkundige staat. Mate waarin elementen in evenwicht verkeren met de omgeving.
3. Inhoudelijke kwaliteit <i>Hoeveel vertelt het over het verleden?</i>	Zeldzaamheid	De mate waarin het element uitzonderlijk is of een unieke verschijningsvorm heeft. Een element kan zeldzaam zijn als deze van uitzonderlijk belang voor het gebied en als er weinig of geen vergelijkbare elementen, patronen of types zijn.
	Informatiewaarde	Betekenis voor de wetenschap en informatiewaarde voor het gebied. Bevat elementen die bijdragen aan wetenschappelijk onderzoek of kennis van gebied. De mate waarin een element een uitdrukking is van een ontwikkeling.
	Ensemblewaarde	Mate van samenhang met (kwaliteiten van) andere elementen, mate waarin het onderdeel is van een groter geheel, of essentieel onderdeel is van een complex van elementen. Samenhang met de omgeving en betekenis van het object voor het aanzien van de omgeving.
	Representativiteit	Voorbeeldwaarde van een element. Mate waarin het element kenmerkend is voor een bepaalde stijl, type, periode en/of regio. Mate waarin het element kenmerkend is voor het ontstaan van het landschap.

4.4 Inventarisatie

Hieronder worden de verschillende cultuurhistorische elementen beschreven. Alle geïnventariseerde elementen zijn van een beschrijving en een waardering voorzien. Inclusief scoretabel, erfgoedwaardenkaart en fotorapportage. Op donderdag 13 december 2018 is een veldbezoek

uitgevoerd door K. Mol en E. Amsing waarbij de geïnventariseerde zijn gedocumenteerd en van een waardering zijn voorzien. De veldomstandigheden waren gunstig met helder en zonnig weer.

Tabel 4. Geïnventariseerde elementen, afgebeeld op Figuur 14.

Locatie	Type	Naam	Beschrijving
Lijnelementen			
Deelgebied 2	Waterloop (verdwenen)	Steylerbeek	Op het Kadastraal Minuutplan is de Steylerbeek in detail afgebeeld. Op basis van de Bonnekaarten moet de beek in de eerste helft van de 20 ^{ste} eeuw gedempt en verlegd zijn. De structuur van het dorp volgt vanuit Tegelen de hoogtelijnen van het terras de loop van de voormalige Steylerbeek (Figuur 17).
Deelgebied 2	Historische wegen (deels) verdwenen	Naam niet bekend, het is een korte afsplitsing van de Maashoek	De weg is zichtbaar op het Kadastraal Minuutplan en ook nog op het Bonneblad tot circa 1940. Op een onbekend moment wordt het terrein opgehoogd en komt de weg onder de huidige Jochumshof (de weg) te liggen (Figuur 17).
Deelgebied 1	Historische wegen	Maashoek	Weg ouder dan 1806. De weg is al zichtbaar op het Kadastraal Minuutplan (Figuur 18; Bijlage 1). De weg loopt ten zuiden langs het beekdal op de hoger gelegen grond.
Deelgebied 1	Steilrand	-	De steilrand is ontstaan door de eroderende werking van de Maas. Oorspronkelijk moet de steilrand over zijn gegaan in het beekdal, maar dit is door de huidige bebouwing en ophoging niet zichtbaar (Figuur 15).
Vlakelementen			
Deelgebied 1 en 2	Historische kern	Steyl	Het betreft de oude dorpskern van Steyl, geleden ten noorden en zuiden van het beekdal van de Steyler beek. In het noorden is de oude dorpskern vervangen door de Jochumshof. In het zuiden betreft het ook moderne woningen op een na: Maashoek 6 dateert uit 1905 (Figuur 17). De kern is waardevol vanwege de structuur langs de oude monding van de Steylerbeek. Het oudste deel van Steyl is de Maashoek, de plek waar vroeger de veerovergang was gesitueerd. De Maashoek is op de terrasrand bij de monding van de Steylerbeek in de Maas ontstaan.
Deelgebied 1	Bouwland (velden)	Steyler velden	Deze hogergelegen velden zijn in de loop van de 19 ^{de} en 20 ^{ste} eeuw bebouwd. Dit begon met de Villa Moubis, een oud pakhuys dat in de tweede helft van de 19 ^{de} eeuw is omgebouwd tot landhuis. Tegenwoordig is het open karakter van het gebied dan ook niet meer terug te zien, doordat het is opgenomen in de bebouwde kom.
Deelgebied 2	Historische kloostertuin	Jochumshof	De Jochumshof is een botanische tuin, die sinds 1971 in bezit is van een stichting (Figuur 16). Het betreft de voormalige botanische tuin van het kloostercomplex en een voormalige wagenshuur uit de 18 ^{de} eeuw, ooit onderdeel van het landhuis van de familie De Rijk.

Figuur 14. Inventarisatie van cultuurhistorische elementen binnen het plangebied conditionering, beschreven in tabel 4. (Binnen het plangebied bevinden zich geen rijks- of gemeentelijke monumenten.)

Figuur 15. Foto van de steilrand en kering vanaf het zuidelijkste punt van het plangebied (foto IBM, 2018).

Figuur 16. Foto van de kering vanaf het midden van het plangebied. De botanische tuin Jochumhof ligt achter de muren rechts (foto IBM, 2018).

Figuur 17. Het parkje aan de Jochumhof met daarin een kunstwerk. Op deze plaats liep voorheen de Steylerbeek. De vier witte huizen zijn van links naar rechts Maashoek 4, 6, 8, en 10. (foto IBM, 2018).

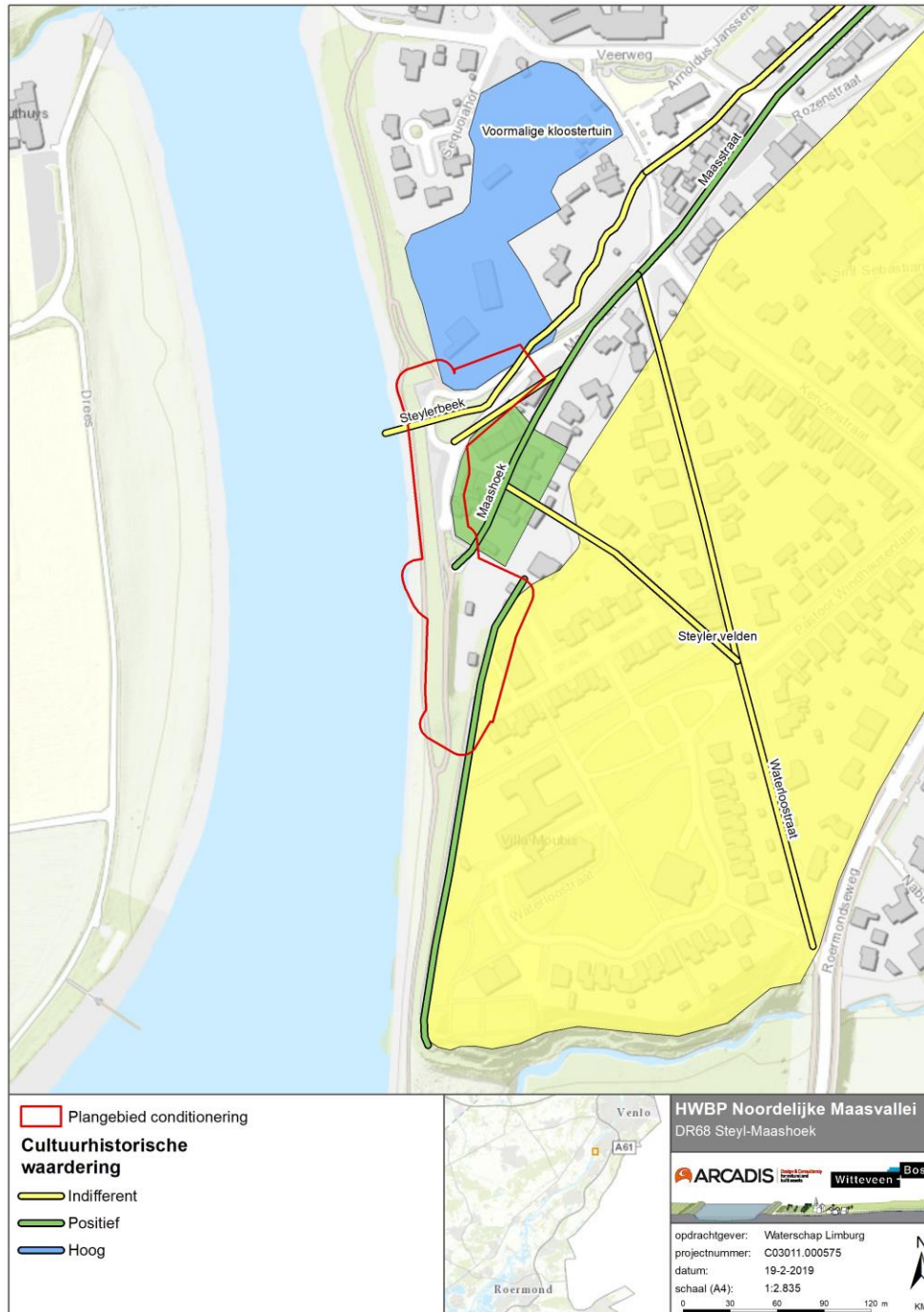

Figuur 18. Zicht op de Maashoek (straat rechts) en de parkeerplaats bij de Jochumhof (link; foto IBM, 2018).

4.5 Waardering

De waardering van de elementen is beschreven in tabel 5 volgens de beschreven methodiek van de Erfgoedwaardering (hoofdstuk 4.3). De scores van de waardering zijn gevisualiseerd (Figuur 19).

Figuur 19. Waardering van de geïnventariseerde cultuurhistorische elementen.

Tabel 5. Waardering van de geïnventariseerde elementen.

	Beleefde kwaliteit			Fysieke kwaliteit		Inhoudelijke kwaliteit					
Element	Zichtbaarheid	Herinnerbaarheid	Gebruikerswaarde	Gaafheid	Conservering	Zeldzaamheid	Informatiewaarde	Ensemblewaarde	Representativiteit	Waardering (cijfer)	Waardering
Lijnelementen											
Waterloop (verdwenen)	Omdat de waterloop is verdwenen en het beekdal is opgehoogd, is de zichtbaarheid en de gebruikerswaarde laag. De herinnerbaarheid is hoger omdat het stratenpatroon en de bebouwing nog verwijzen naar de ligging van het voormalige beekdal. Score: 1			Gaafheid en conservering is laag. De waterloop is verdwenen en er zijn geen elementen die een directe link vormen met de verdwenen beek. Score: 1		Alle onderdelen hebben een lage waarde. De waterloop is niet zeldzaam, kent geen informatiewaarde. De beek kent nog enige ensemblewaarde vanwege de relatie met het nog bestaande stratenpatroon en bebouwing, wat mogelijk ook een kans biedt (zie 4.6). Score: 1.				1	Indifferent
Historische wegen (deels) verdwenen	Beleefde kwaliteit en gebruikerswaarde is laag omdat de weg verdwenen is. Herinnerbaarheid is hoger omdat de loop van de weg bewaard is gebleven in de huidige inrichting. Score: 1			Gaafheid en conservering is laag. De weg is verdwenen en alleen nog te reconstrueren aan de hand van het huizenpatroon en de huidige weg. Score: 1		Alle onderdelen hebben een lage waarde. De oude weg is niet zeldzaam, kent geen informatiewaarde. De weg kent nog enige ensemblewaarde vanwege de relatie met de bestaande inrichting. Score: 1.				1	Indifferent
Historische wegen (de Maashoek)	Beleefde kwaliteit is positief: de weg (Maashoek) bestaat nog en is begaanbaar. De weg heeft echter geen oud voorkomen (is betegeld en geasfalteerd) en zal daardoor niet direct als zodanig beleefd worden. Score: 2			Gaafheid en conservering laag. De historische ligging van de weg is behouden maar de huidige weg is modern en verhard. Mogelijk bevinden de oude wegen zich onder het bestaande wegdek. Score: 1		Informatiewaarde is laag. Ensemble waarde is positief: de wegen vormen samen met de bebouwing een sterke verwijzing naar de historisch ruimtelijke structuur van het oude dorp Steyl. Score: 2				2	Positief

HWBP Noordelijke Maasvallei

Steilrand	Zichtbaarheid is goed en wordt versterkt door de kering er bovenop. Herinnerbaarheid is positief, de situatie langs de steilrand zelf is echter veel verandert. Score: 2	Gaafheid redelijk. De steilrand is aangetast door de kering ervoor en de bebouwing erop. Desondanks is de steilrand zelf authentiek. Score 2.	Zeldzaamheid is laag. Steilranden komen voor in het hele Maasgebied. Informatie- en ensemblewaarde zijn positief omdat het iets vertelt over het ontstaan van het dorp in relatie tot de locatie. Representativiteit is positief omdat het typisch is voor een Maasdorp om zicht te ontwikkelen op de een steilrand. Score 2.	2	Positief
Vlakelementen					
Historische kern	Beleefde kwaliteit is positief, er staan nog een paar oude huisjes en de structuur van het oude dorp is bewaard gebleven. De openheid van de kern maakt de gebruikerswaarde hoog. Score 2.	Fysieke kwaliteit is positief door de nog authentieke structuur. Score 2.	Inhoudelijk kwaliteit is positief. De oude kern vormt een rest van het oude dorp Steyl voordat het een kloosterdorp werd. Score 2.	2	Positief
Bouwland (velden)	Zichtbaarheid laag. Herinnerbaarheid en gebruikerswaarde ook laag. Momenteel is het gebied bebouwde kom. Score: 1.	Gaafheid en conservering zijn laag: de oude velden zijn niet meer herkenbaar. Momenteel is het gebied bebouwd. Score 1.	Zeldzaamheid en representativiteit laag. Bouwlanden in de vorm van open velden komen in het hele Maasgebied. Informatiewaarde en ensemblewaarde laag. Score 1.	1	Indifferent
Voormalige kloostertuin	Het terrein heeft gesloten karakter doordat het laag ommuurd is, maar is nog wel zichtbaar van buitenaf. De ommuring versterkt het onderscheid tussen de tuin en buiten gebied. Herinnerbaarheid en gebruikerswaarde zijn hoog door de horecafaciliteiten en de authentieke uitstraling. Score 3.	Gaafheid en conservering zijn redelijk. Hoewel de tuin en de schuur in de loop van de tijd meermaals verbouwd zijn, is de kernactiviteit van het gebied bewaard gebleven. Score 2.	Zeldzaamheid en informatiewaarde zijn hoog maar vooral in relatie tot de ensemblewaarde met de overige kloostercomplexen en musea. Representativiteit is redelijk. Score 3.	3	Hoog

4.6 Conclusie en advies

In het plangebied van Steyl is een aantal kenmerkende elementen van het dorp Steyl bewaard gebleven. Wat deze plek bijzonder maakt, is dat hier zowel elementen van het kloosterdorp zichtbaar zijn, als de oude dorpskern van voor de komst van de kloosterorde. Het Jochumshof is hier een mooi voorbeeld van. Bijzonder aan dit geheel is de beleefbaarheid van deze waarden. Vooral vanaf de Maas, vanaf de overzijde van de Maas en vanaf het veer zijn er open zichtlijnen op het dorp. De overzijde van Maas maakt dan ook terecht deel uit van het beschermde dorpsgezicht van Steyl. Ook in het dorp zijn de historische kern en de elementen van het kloosterdorp goed te beleven en van belang voor de cultuurhistorische waarden van het gebied. De authenticiteit van het gebied is wel aangetast door het verhogen van het oude beekdal (waar nu de straten Maashoek en Jochumshof lopen) en de (deels demontabele) kering. De huidige werkzaamheden aan de dijk bieden in dit kader wellicht een kans om deze waarden te versterken, bijvoorbeeld door in de nieuwe kering een verwijzing aan te brengen naar de voormalige beek. Een andere kans ligt er voor de steilrand, waarbij de zichtbaarheid hierop vanaf de Maas mogelijk vergroot kan worden.

Uit het cultuurhistorisch onderzoek en de erfgoedwaardering blijkt dat het voorkeursalternatief voor het dijktracé bij Steyl met name een bedreiging vormt voor de zichtrelaties tussen de oude dorpskern en de (overzijde van de) Maas, waar de cultuurhistorische waarden voor een belangrijk deel hun waarde aan ontleen. Het risico is dat de voorgenomen dijkverhoging het zicht op Steyl verkleint. Hoewel de zichtrelaties niet significant zijn voor de fysieke en inhoudelijke kwaliteit van de cultuurhistorische waarden, vormen zij een zeer belangrijk onderdeel voor de beleefbaarheid van de deze waarden. Omdat het ruimtelijke waarden betreft, zijn ze bij de afbakening van het beschermde dorpsgezicht opgenomen. In de toelichting op het beschermde dorpsgezicht (bestemmingsplan) is dan ook opgenomen (bij de toekomstvisie, p. 28) *“Eventuele herstructurering of nieuwe bebouwing, in welke vorm dan ook, mag niet leiden tot aantasting van het ensemble”*.

Mogelijke knelpunten liggen voornamelijk in de aantasting van zichtrelaties tussen de oude dorpskern en de Maas. Omdat de zichtrelaties een belangrijk onderdeel vormen van de cultuurhistorische waarden van Steyl, wordt geadviseerd om deze zo veel als mogelijk in stand te houden door bijvoorbeeld te werken met een demontabele kering. Zichtlijnen vanuit het dorp zelf kunnen gemitigeerd worden door het maaiveld mee te verhogen met de kering.

5 Literatuur en bronnen

Literatuur

- Berg, M.W. van den, 1996. Fluvial sequences of the Maas: a 10 Ma record of neotectonics and climatic change at various time-scales. Proefschrift Wageningen.
- Bouma, N. & A. Müller (red.), 2014. Tienduizend jaar landschaps- en bewoningsgeschiedenis in het Maasdal tussen Well en Aijen. Een verkennend en waarderend onderzoek in de deelgebieden 1 en 4 en een archeologische opgraving in deelgebied 2 te Well-Aijen Hoogwatergeul werkvak 4. ADC rapport 3472. ADC ArcheoProjecten, Amersfoort.
- Goossens, E. & F. van Oosterhout, 2018. *Plan van Aanpak verkennend onderzoek archeologie en cultuurhistorie, Dijktrajecten veegronde Tranche 1 en Dijktrajecten Tranche 2.*
- Vanderhoeven, T. en I. de Jongh, 2016. *Archeologisch onderzoek dijkversterking Steyl-Maashoek, bureauonderzoek.* Arcadis.
- Oosterhout, F. van (red.), 2017. CB 01-RP-03 Bureaustudie Archeologie en Cultuurhistorie, inclusief advies, Studie naar 12 dijktringen. Hoogwaterbeschermingsprogramma Noordelijke Maasvallei.
- Oosterhout, F. van (red.), in voorbereiding. CB.37.003 Rapportage verkennend onderzoek archeologie en cultuurhistorie DR68 Steyl. Hoogwaterbeschermingsprogramma Noordelijke Maasvallei.
- Ruijters, M.H.P.M. & G.R. Ellenkamp, 2013. Dassencompensatiegebied Well-Aijen, gemeente Bergen; archeologisch vooronderzoek: verkennende proefputten. RAAP-rapport 2492. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.
- Ruijters, M.H.P.M., X.C.C. van Dijk, G.R. Ellenkamp & G. Tichelman, 2017. Afgedekte ruggen opgezocht. Onderzoeksgebied Ooijen-Wanssum in de gemeenten Venray en Horst aan de Maas; archeologisch vooronderzoek: een proefsleuvenonderzoek. RAAP-rapport 3153. Weesp.
- Woolderink, H.A.G. & K.M. Cohen, 2018. Digital Basemap for the Lower Meuse Valley Palaeogeography.

Bronnen

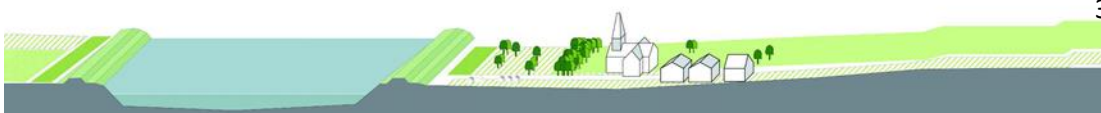
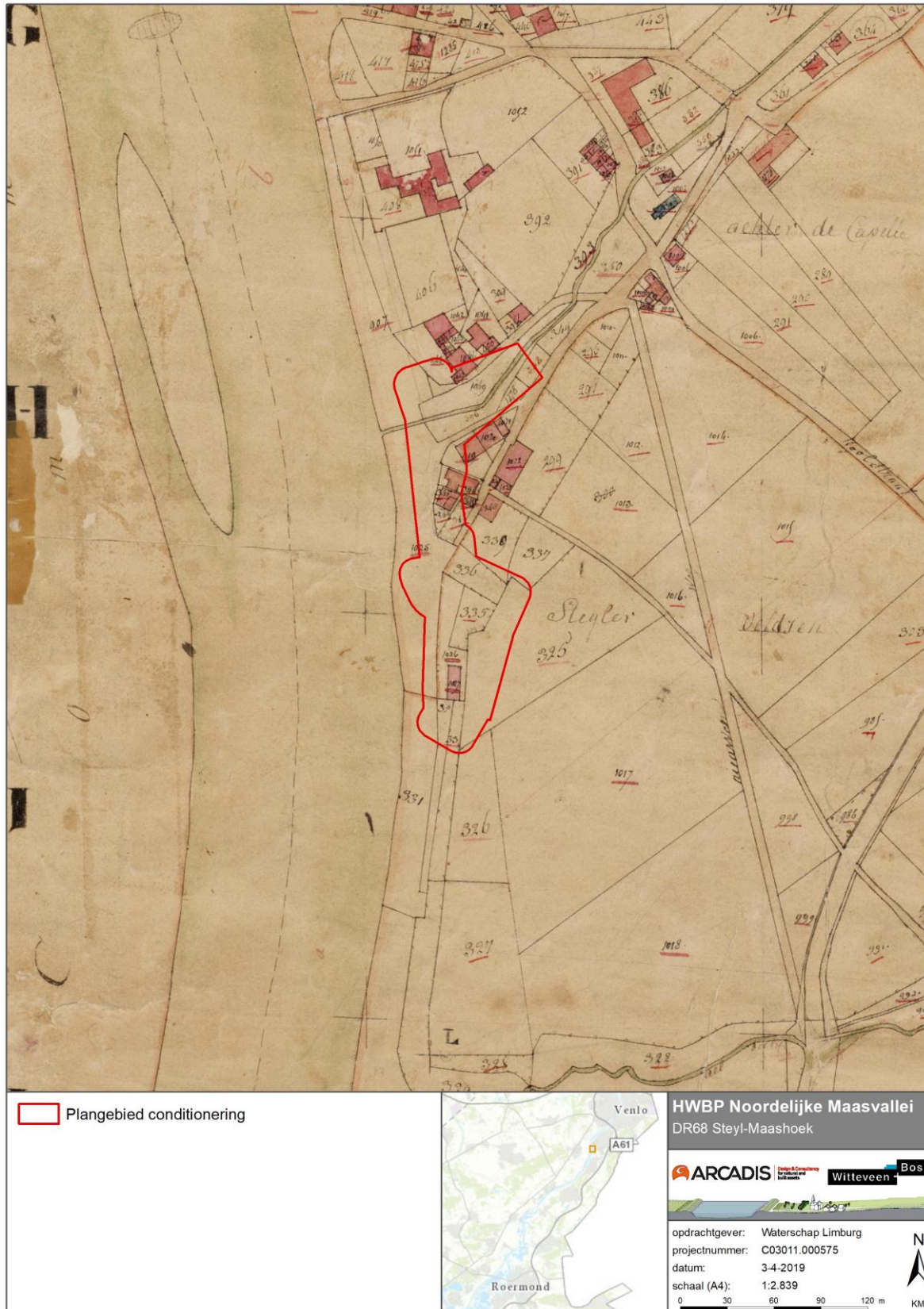
- *Beeldkwaliteitsplan beschermd dorpsgezicht Kloosterdorp Steyl. Concept-eindrapportage.* BRO, 2006.
- Bestemmingsplan 'Kloosterdorp Steyl'. Ontwerp. Gemeente Venlo, 2008.
- Rijksdienst voor de Monumentenzorg, 2004. Toelichting bij het besluit tot aanwijzing van het beschermd dorpsgezicht Steyl gemeente Venlo en gemeente Maasbree (Limburg) ex artikel 35 Monumentenwet 1988.

Websites

- www.monumenten.nl
- [https://nl.wikipedia.org/wiki/Heilige_Geestklooster_\(Steyl\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Heilige_Geestklooster_(Steyl))

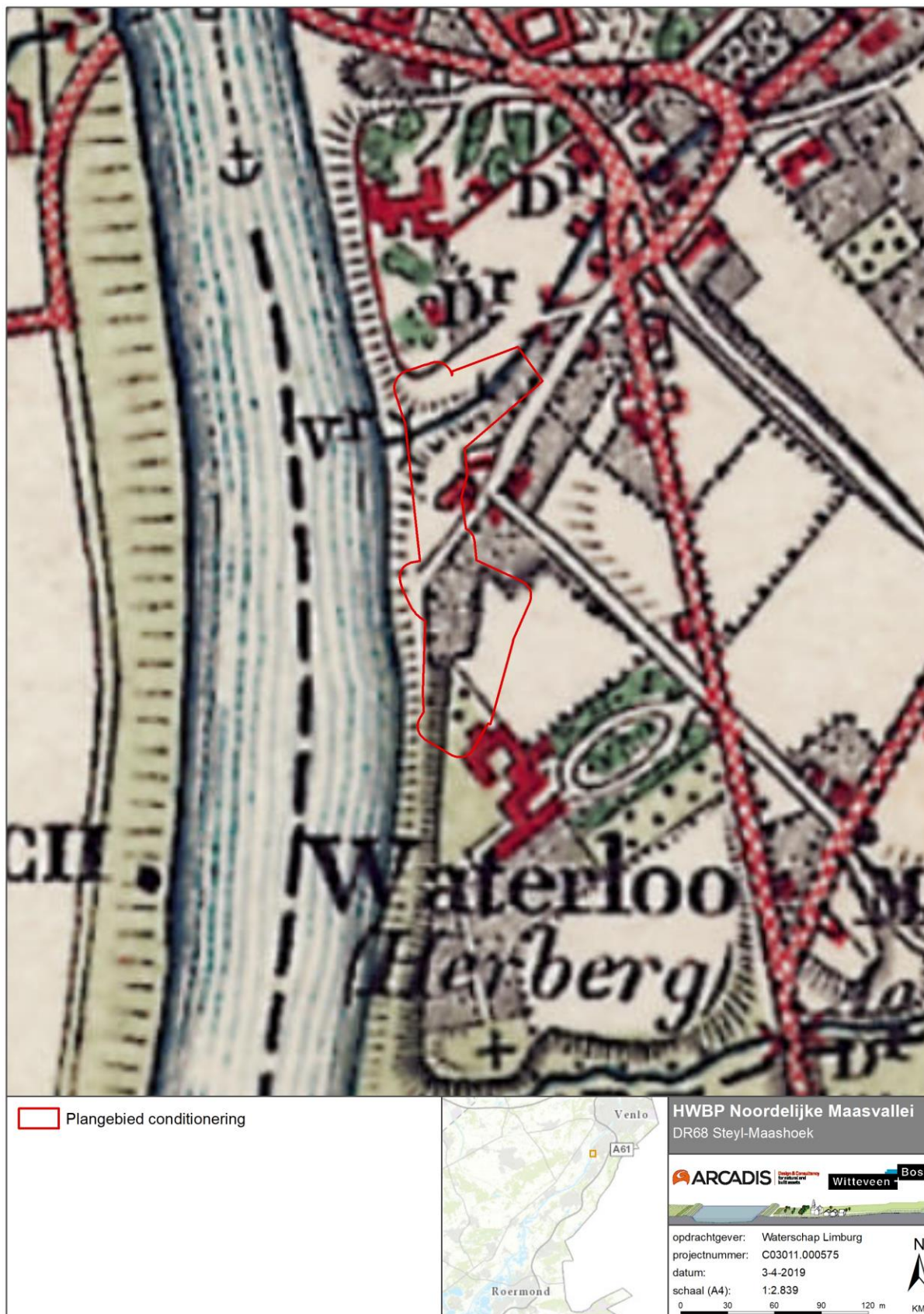

Bijlage 1 Kaarten

HWBP Noordelijke Maasvallei

BIJLAGE 2 BOORSTATEN

Boring: HWBP2_81

Kop algemeen: Projectcode: HWBP2, Boornummer: 81, Beschrijver(s): MRU, Datum: 13-12-2018, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 320
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 206037.369, Y-coördinaat in meters: 371453.512, Precisie coördinaat: 1 cm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL),
 Hoogte maaiveld in meters: 17.732, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Limburg, Gemeente: Venlo, Opdrachtgever: Ingenieursbureau Maasvallei, Uitvoerder: RAAP Zuid

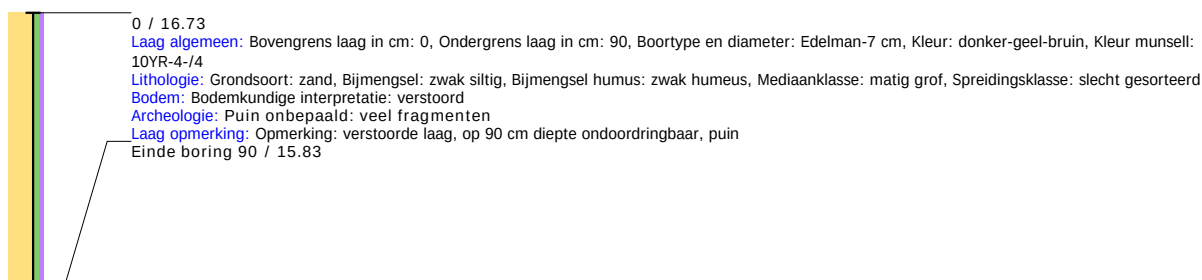
Boring: HWBP2_82

Kop algemeen: Projectcode: HWBP2, Boornummer: 82, Beschrijver(s): MRU, Datum: 13-12-2018, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 320
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 206039.965, Y-coördinaat in meters: 371485.43, Precisie coördinaat: 1 cm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL),
 Hoogte maaiveld in meters: 16.78, Precisie hoogte: 1 cm, Referentieveld hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Limburg, Gemeente: Venlo, Opdrachtgever: Ingenieursbureau Maasvallei, Uitvoerder: RAAP Zuid

Boring: HWBP2_83

Kop algemeen: Projectcode: HWBP2, Boornummer: 83, Beschrijver(s): MRU, Datum: 13-12-2018, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 90
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 206033.213, Y-coördinaat in meters: 371609.723, Precisie coördinaat: 1 cm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL),
 Hoogte maaiveld in meters: 16.734, Precisie hoogte: 1 cm, Referentieveld hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Limburg, Gemeente: Venlo, Opdrachtgever: Ingenieursbureau Maasvallei, Uitvoerder: RAAP Zuid

Boring: HWBP2_84

Kop algemeen: Projectcode: HWBP2, Boornummer: 84, Beschrijver(s): MRU, Datum: 13-12-2018, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 50
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 206068.581, Y-coördinaat in meters: 371622.087, Precisie coördinaat: 1 cm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL),
 Hoogte maaiveld in meters: 17.041, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Limburg, Gemeente: Venlo, Opdrachtgever: Ingenieursbureau Maasvallei, Uitvoerder: RAAP Zuid

